БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 162 (13478) | 1971 оной июлиин 11, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

МОНГОЛОЙ АРАДАЙ ХУБИСХАЛАЙ 50 ЖЭЛЭЙ ОЙ МҮНӨӨДЭР ГҮЙСЭБЭ.

Монгол ороной ажалшадта аха дүүгэй амар мэндэ!

ОЙН БАЯРАЙ СУГЛААН БОЛОБО

УЛААН-БААТАР, июлиин 10. (ТАСС-ай тусхай корр.). Монголой Арадай революциин 50 жэлэй ойдо зорюулагдажа, МНРП-гэй Центральна Комитедэй, МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй, МНРП-гэй Улаан-Баатарай горкомой, республикын ниислэлэй ажалшадай депутадуудай Хуралай гүйсэдкомой баярай хамтын суглаан мүнөөдэр эндэ болоо.

МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. ЦЕДЕНБАЛ, МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Арадай Ехэ Хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ж. САМБУ болон бусад хүтэлбэрилэгшэд суглаанай президиумдэ һууба. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. КОСЫГИН, тэрэнэй толгойлһон Совет партийно-правительственна делегациин гэшүүд, бусад оронуудай түлөөлэгшэд мүн лэ президиумдэ һуулсаа.

«Монголой Арадай революциин табин жэлэй ой» гэһэн элидхэл Ю. ЦЕДЕНБАЛ хэбэ.

Удаа тээнь Совет партийно-правительственна делегациин толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр А. Н. КОСЫГИН үгэ хэлэбэ.

Нүхэд Ю. Цеденбалай, А. Н. Косыгинай хэлэһэн үгэнүүд ехэ анхаралтайгаар шагнагдаа, нэгэнтэ бэшэ альга ташалганууд болоо.

«В. И. Ленинтэй Д. Сүхэ-Баатарай уулзалга» гэһэн скульптурые совет-монгол хани барисаанай һүлдэ тэмдэг болгон, А. Н. Косыгин МНРП-гэй ЦК-да, МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Президиумдэ, Министрнүүдэй Соведтэ дамжуулба.

А. Н. Косыгин КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй амаршалгые Ю. Цеденбалда дамжуулаа. Зал соо нэрьемэ удаан альга ташалган болобо, КПСС-эй, МНРП-гэй, монгол-совет хани барисаанай хүндэлэлдэ зорюулагдан юрөөлнүүд табигдаба.

МАЛШАДАЙ ҮГЭ БАТА

ФОТОРЕПОРТАЖ

Үглөө бүри Екатерина Батуевна Санданова үглөөнэй боро хараанаар бодоод лэ, үхибүүдэйнгээ эдихэ хоолыень бэлдэжэрхёод, гүүртынгээ 202 хашараг туугаад, бэлшээхэеэ гарадаг юм.

Малынь һөөг бургааһан соогуур ургаһан шэмэтэй ногоондо аятайгаар таран бэлшэнэ. Екатерина Батуевна июниин эхеэр эдэ үхэрнүүдые тушаажа абаһан.

Түрүүн бэлшээриингээ газарые зүбөөр хубаарилан, малаа хаанань хэды үдэр бэлшээхэб гэжэ ухаандаа һайтар тодорхойлоод, саг сагтань һэлгүүлжэ байгаад адуулна.

Екатерина Санданова олон жэлдэ мал адуулжа, жэлһээ жэлдэ һайн амжалта туйладаг, колхозойнгоо дүй дүршэл ехэтэй малшадай нэгэн гэжэ алдаршанхай. Үнгэрэгшэ жэлдэ тэрэ үхэрнүүдэйнгээ шэгнүүрые сүүдхын дунда зэргээр 1000 граммаар дээшэлүүлһэн байна.

Энэ жэлдэ ноёхонойхид республикын мал адуулагшадта тусхай уряатайгаар хандажа, үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдээ 1000 граммаар дээшэлүүлхэ уялга абаһан юм. Тиихэдэ Екатерина өөрөө гүүртынгээ үхэр бүхэнэй шэгнүүрые 1200 граммаар нэмээхэб гэжэ мэдүүлээ һэн.

Мүн бидэ энэ ажахын бэрхэ малшадай нэгэн Алексей Юстуровай зуһаланда хүрэжэ ерээбди. Алексей залуушье һаа, дүй дүршэл ехэтэй малшан болонхой.

— Манай колхозой мал адуулагшад үндэр уялгануудые абажа, зунай үедэ буруу, хашарагуудые бэлшээн таргалуулжа байнхай. Би даажа абаһан 217 хашарагуудые гүрэндэ тушааха үе болотор зунай 100 үдэртэ тус бүриинь шэгнүүрые 360 килограмм болгохо зорилготой хүм. Бидэ республика дотороо үхэр мал бэлшээн таргалуулха мүрысөө үүсхээбди. Энэмнай бидэниие бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлхые уялгална, — гэжэ Алексей Юстуров хөөрэнэ.

Зун түлэг дундаа. Ааяма халуун июль һара гаранхай. һоно, батаганаһаа, мүн халууһаа үхэр малай тураха, муудахагүйн тула һайнаар харууһалха гээшэ мал адуулагшадта ёһотой мэргэжэл шадабариин хүсэн болоно. Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой ажалшад даажа абаһан уялгаяа дүүргэхын тула бүхы хүсэ шадалаа гаргана, таргахашье.

А. ЕФРЕМОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Мал адуулагшад Х. Бадмаева, Е. Санданова, А. Юстуров, колхозой главна зоотехник Д. Базаров, 2. Сүхэ мүрэнэй эрьедэхи бэлшээридэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

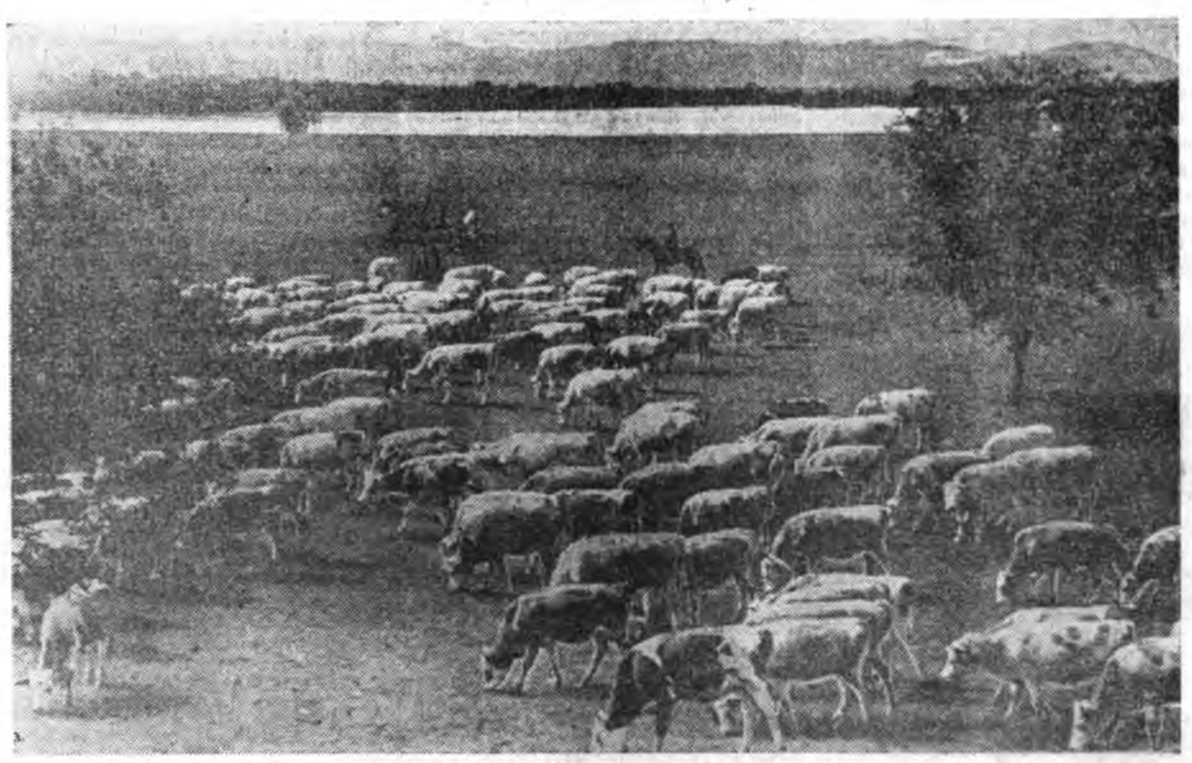

УЛААН-БААТАРАЙ АЖАЛШАДАЙ МИТИНГ

УЛААН-БААТАР. (ТАСС-ай тусхай корр.). Монгол арадта бэлэг болгон Советскэ Союзай бүтээһэн барилгануудые дамжуулан тушаалгада зорюулагдан зарлагдаһан МНР-эй ниислэлэй ажалшадай митинг эндэ июлиин 9-дэ болоо.

МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал, МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ж. Самбу, бусад монгол хүтэлбэрилэгшэд митингдэ хабаадаба. Монголой Арадай Республикын 50 жэлэй ойе һайндэрлэлгэдэ ерэһэн КПСС-эй ЦК-гай Политюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин толгойлогшотой Советскэ Союзай партийно-правительственна делегаци, аха дүү социалис оронуудай, бусад хэдэ хэдэн оронуудай партийно-правительственна делегацинууд митинг дээрэ мүн лэ байлсаа.

МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНРП-гэй ЦК-гай секретарь Б. Лхамсурэн митинг нээһэн байна.

А. Н. Косыгинда үгэ үгтөөд, митингдэ хабаадагшадай зүгһөө хани халуунаар угтагдаа.

Агуу Ленинэй хүтэлбэрилдэг манай орон Монголдо национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй бадаржа эхилһэн сагһаа хойшо Монголой революциин талые барижа, хүгжэлтынь бүхы шатануудта тэрээндэ али бүхы дэмжэлгэ үзүүлдэг байгаа. Монгол тушаа Совет гүрэнэй баримталдаг политика пролетарска интернационализмын гол ёһонуудые бэелүүлгын үльгэр жэшээнүүдэй нэгэн болоно.

Социалис байгуулалтын бүхы шатануудта оронойнгоо байдалда тааруугаар марксистско-ленинскэ һургаалые шадамараар хэрэглэһэн, социально-экономическа шэнэ харилсаа тогтоон батадхахын түлөө шууд тэмсэн, шатаһаа шата дамжажа урагшаа дабшаһан Монгол Арадай-революционно партиин ажал хэрэгүүдые үндэрөөр сэгнэхэ хэрэгтэй байна гээд Совет партийно-правительственна делегациин толгойлогшо мэдүүлбэ.

һүүлэй арбан жэлэй турша соо МНР-эй экономикодо гүн ехэ хубилалта бэелүүлэгдэн, промышленностиин шэнэ һалбаринууд бии болоо, техническэ баазань үргэдхэгдөө. Тиихэтэй хамта, шэнэ асуудалнууд гаража, тэдэниие шиидхэхын тула научно-техническэ ехэ дүршэл олохо эрилтэ табиһан байха юм. Тиимэ онол дүршэлтэй болоһон Советскэ Союз шэнэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэнь Монгол орондо туһалхые өөрынгөө уялгада тоолоно.

Советскэ Союзай, Монголой Арадай Республикын хоорондын аха дүүгэй харилсаан, хани барисаан таһаршагүй бата бэхи, тэдэниие саашадань хүгжөөлгэдэ хэншье һаад ушаруулжа шадахагүй гээд А. Н. Косыгин онсолон тэмдэглэбэ. Марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын хараа бодолые шууд баримталдаг мүнөөнэй коммунис хүдэлөөндэ хабаатай үнинэй хоёр партиин — КПСС ба МНРП-гэй хоорондохи политическэ, сурталай харилсаа холбоон совет-монгол хани барисаае улам батадхана.

һүүлээрнь Ю. Цеденбал үгэ хэлээ. Советскэ Союзай хүсөөр, мүнгэ зөөреэр баригдаһан хэдэн олон барилгануудай дүүргэгдэжэ, монгол арадта дамжуулан үгтэһэнтэйнь дашарамдуулан, һайндэрэй урдуурхи баярай ёһололнуудта бэеэрээ хабаадаһан байнабди гэжэ тэрэ хэлэбэ.

А. Н. Косыгин түрүүтэй Совет партийно-правительственна делегациин гэшүүдтэ, тэрэшэлэн МНР-эй хүгжэлтэдэ, һалбаран бадаралгада шэн зоригто ажалаараа угаа ехэ туһа хүргэдэг совет хэдэ хэдэн организацинуудай, совет барилгашадай түлөөлэгшэдтэ МНРП-гэй Центральна Комитедэй, МНР-эй правительствын, бүхы монгол арадай зүгһөө, халуун баясхалан хүргөө.

Үгынгөө түгэсхэлдэ Ю. Цеденбал совет арадта үнэн зүрхэнэй амаршалга хүргөөд, коммунис байгуулалтын талаар КПСС-эй XXIV съездын хараалһан программа бэелүүлгэдэ, эб найрамдал ба уласхоорондын аюулгүй байдал хангахын түлөө тэмсэлдэ ехэ амжалтануудые туйлахыень хүсэбэ.

А. Н. Косыгинай, Ю. Цеденбалай хэлэһэн үгэнүүд ехэ анхаралтайгаар шагнагдаа, нэгэнтэ бэшэ альга ташалганууд болоо.

МОНГОЛ ХАНИНАРТАА

УЛААН-БААТАР. (ТАСС-ай тусхай корр.). Эндэ ерээд байһан КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин түрүүтэй Совет партийно-правительственна делегаци совет сэрэгшэдэй памятнигай дэргэдэ июлиин 9-нэй үглөөгүүр венок табяа. Веногой лентэ дээрэ иигэжэ бэшэгдэнхэй: «Монгол арадай эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө байлдаануудай үедэ наһа бараһан баатар совет сэрэгшэдтэ».

Ёһололой үедэ хүндэлэлэй харуул табигдаһан байна. Монгол талаһаа МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал, Монголой парти, правительствын бусад хүтэлбэрилэгшэд, министрнүүд, сэрэгэй начальнигууд, революциин ветеранууд, олониитын түлөөлэгшэд байлсаа.

Аха дүүгэй, хани халуун оршон байдалда

Монголой Арадай Республикаһаа Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд Нямын Лувсанчултэм Монголой Арадай Республикын 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, июлиин 9-дэ уулзалга хээ.

Совет талаһаа нүхэд А. Я. Пельше, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев болон бусад уулзалга дээрэ байлсаба.

Аха дүүгэй, хани халуун оршон байдалда үнгэрһэн уулзалгын үедэ Н. Лувсанчултэм, А. Я. Пельше үгэнүүдые хэлээ.

(ТАСС).

Казахстанай комсомолой табин жэлэй ой

АЛМА-АТА. (ТАСС-ай корр.). Казахстанай комсомолой табин жэлэй ойе республикын эдир хүбүүд, басагад, тэдэнтэй хамта бүхы ажалшад ехэ баяр баясхалантайгаар һайндэрлэбэ.

Энэ гайхамшаг ушарта зорюулагдажа, ЛКСМК-гай ЦК-гай баярай пленум болоо. Суглаагшадай зүгһөө хани халуунаар угтагдан, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Казахстанай Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Д. А. Кунаев энэ ойтой дашарамдуулан, республикын комсомол болон бүхы залуушуулые үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, эдир хүбүүд, басагадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ, Ленинэй захяа заабаринуудые дүүргэлгэдэ шэнэ амжалта туйлахыень тэдэндэ хүсэһэн байна.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй даалгабаряар Д. А. Кунаев республикын комсомолой туг дээрэ Ленинэй орден зүүлгэн бүхэлөө. Социалис, коммунис байгуулалтада эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнгаа, шэнэ ба боро газар элдүүрилгэдэ, хүндэ индустриин томо предприятинуудые барилгада ехэ туһа нэмэри оруулһанайнгаа түлөө, В. И. Ленинэй захиануудта үнэн сэхэ байхаар ургажа ябаа үетэниие хүмүүжүүлхын тула ехэ хүдэлмэри хэһэнэйнгээ түлөө Казахстанай комсомол Ленинэй орденоор шагнагдаһан байна.

АХЫН ЗУҺАЛАНГУУДААР

һаяхан би Баруунголой сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Мэлс Доржиевич Ивановтой Ленинэй нэрэмжэтэ, «Улаан Аха» колхозуудай холын зуһалангуудаар ябажа, малшадтай уулзаһан байнабди. Тэдэнэр бултадаа КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэриин нүлөө доро улам зоригжожо, шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлхын тула бүхы хүсэ шадалаараа оролдожо байна.

Обтой һууринай Хүлэр гэжэ газарта малшад Бато-Ошор Хайдуков, тэрэнэй эсэгэ Сономжап Шултымовичтай уулзабабди. Тэдэнэр холын бэлшээри — Хойто-Аха зорижо ябаа һэн.

— Ямар уялгатай зуһаландаа гарабат, — гэжэ бидэ һонирхон асуубабди.

— Даажа абаһан 210 хүхүүли малаа ороондо оруулха, шэгнүүрыень сүүдхэдээ 800—900 граммаар нэмээхэ байнабди, — гэжэ Бата-Ошор хөөрэбэ.

Хойто-Аха ошодог харгынь ехэ хүшэр хүндэ юм. Зуһалан хүрэтэр малшадые бригадир Жамсо Бальжирович Мандагаев, ой модоной ажахын хүдэлмэришэн Владимир Самбаев, һурагшад Миша Мандагаев, Валера Патархеев гэгшэд хүргөө.

Энэ дайдын Эшхэ, Таяа, Хүригтэ гэжэ бэлшээринүүдтэ эдэ малшаднай намарай дүүрэтэр байрлаха юм.

— Эндэхи ногоон угаа шэмэтэй. Мал таргалхаар ехэ һайн юм, — гээд тэдэнэр хөөрэлдэдэг. Мүн эндэхи бэлшээридэ адуушан Сэбэг Пурбоевич Патархеев ошонхой. Энэ хүн нютаг соогоо бэрхэ адуушан гэжэ алдаршаһан байха. Сэбэг Пурбоевич жэл бүхэндэ хээрын тунга ногоондо адуугаа эрхим һайнаар таргалуулжа, хатуу шэрүүн үбэлые һайнаар гаталдаг.

Сайлга гэжэ дошхон урасхалта горхон һарьдагай оройһоо эхиеэ абажа, Жомболог голдо шудхадаг юм. Энэ горхоной нэрээр нэршэһэн зуһаланда «Улаан Аха» колхозой хонишон Владимир Лопсонович Шарастепанов гэр бүлэтэеэ ажалладаг. Хонин ажалда энэ бүлэ ороһоор 3—4 жэл боложо байна. Энэ үе соо тэдэнэр жэлһээ жэлдэ һайн амжалта туйлажа гараа.

— Зундаа хонидоо бэлшээн таргалуулжа, бултыень искусственна аргаар үрэжүүлхэ, хонин бүриһөө хурьга абаха уялга абанхайбди, — гэжэ Евдокия Аюшеевна манда хэлэбэ.

— Мүн ойрын үдэрнүүдтэ хонидоо хайшалха, гүрэндөө һайн шанартай нооһо тушааха манай зорилго, — гэжэ гэрэй эзэн манда мэдүүлбэ.

Ажалша зоной хэлэһэн үгэ дэмы талаар ошодоггүй. Владимир Лопсонович Евдокия Аюшеевна хоёр хэлэһэн үгэдөө хүрэжэл һаладаг заншалтай.

Тэдэнэр үнэн сэхэ ажалаараа нютаг соогоо мэдээжэ болоһон хонишод юм. Владимир аймагай Соведэй гүйсэдкомой гэшүүн, Евдокия нүхэрынь нютагай Соведэй депутат.

Хоёр нютагай ажахынуудаар ябахада, эршэтэ ажалай охин зүрхэ сэдьхэл баясуулаа.

В. ГАЛСАНОВ.

Ахын аймаг.

СОЦИАЛИЗМЫН ТУГ ДОРО

С. БУДЁННЫЙ, Советскэ Союзай Маршал, совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй Түбэй правлениин түрүүлэгшэ.

Совет хүдэлмэришэд ба таряалашадай аха дүүгэй туһаламжада түшэглэн, Монголой ажалшад 1921 ондо бэеэ даанхай байдалтай боложо, Монгол орондоо арадай засаг тогтооһон байна. Тэрэ засагай тогтоһон—июлиин 11-нэй үдэр монгол арадай национальна һайндэр, революциин һайндэр гэжэ тэмдэглэгдэдэг.

Манай хоёр ороной хоорондо хани харилсаа тогтоохо тухай совет-монголой түрүүшын хэлсээн 1921 оной ноябриин 5-да Москвада баталагдаа бэлэй. Тэрэл үдэрөө Д. Сүхэ-Баатар, Монголой бусад делегадууд В. И. Ленинтэй уулзажа хөөрэлдэһэн юм.

В. И. Ленинтэй хөөрэлдөөн, тэрэнэй сэсэн мэргэн зүбшэл заабаринууд монгол революционернүүдэй ажал ябуулгадань хүтэлбэри боложо үгөө һэн.

Арадай засагай түрүүшын жэлнүүдтэ энэ орон соо демократическа хэдэ хэдэн хубилалта хэгдэжэ, крепостной эрхэ усадхагдаһан, феодалнуудай политическэ эрхэ ба булюу байдал хаһагдаһан, богдо хаанай засаг үгы хэгдэһэн бэлэй. Тиин Арадай Ехэ Хурал бии болгогдоо һэн. Энээнһээ уламжалан, ламашье, харашье феодал баяшуулай анги усадхагдаһан, национальна промышленностиин ба механизированнэ транспортын һуури тодхогдоһон, һургуули, больницанууд баригдажа эхилһэн, газетэ, журналнууд олоороо гаргагдадаг болоһон, үндэһэн арадай интеллигентнүүд олоороо һургагдаһан, залуу хүдэлмэришэн анги бүрилдэн бии болоһон байна гээшэ.

Ленинэй захяа заабаряар шэнэ байдалаа байгуулхадань, эдэ жэлнүүдэй турша соо монгол арадта совет аха дүүнэрынь үнэн сэдьхэлэй туһаламжа үзүүлжэ байгаа. Промышленна предприятинуудые бодхоохдонь, мүнөө сагай арадай газарэлэй хэрэг шиидхэхэдэнь, зэбсэгтэ хүсэнүүдээ улам һайжаруулхадань МНР-эй ажалшадта совет мэргэжэлтэд туһалжа байгаа.

Монгол арадай үүсхэн зохёохы амгалан ажал һаатуулхаяа һанажа, япон империалистнуудай 1939 ондо Халхын-Гол шадар Монголой Арадай Республикын газар худар шурган ороходонь, монгол арадта совет сэрэгшэд туһаламжа үзүүлээ һэн. Интервентнүүдые хяа сохёод, Монгол ороной хилэһээ саашань намнаа бэлэй. Совет ба монгол арадуудай эбдэршэгүй хани барисаан тиигэжэ үшөө дахин дайн соогуур шалгагдаад, шэрүүн хатуу тэрэ шалгалта нэрэтэй солотойгоор дабагдаа һэн.

Ороной хүгжэлтын шэнэ, социалис шата хараалһан МНРП-гэй X съезд демократическа, гүн гүнзэгы хубилалтануудай дүнгүүдые 1940 ондо гаргаһан байгаа.

Дайнай жэлнүүдтэ МНР болбол совет арадта материальна туһаламжа, сэдьхэлэй-политическэ дэмжэлгэ үзүүлжэ байгаа һэн. Монгол арад дайнай үедэ 65 миллион түхэригэй бэлэг Улаан Армида ябуулаад, монгол ажалшадай мүнгэ зөөреэр байгуулагдажа, гитлеровецүүдтэ эсэргүү дайнда хабаадалсаһан танкова бригадые, авиаэскадрилиие өөһэдынгөө зөөреэр барижа байгаа. Монгол орон хадаа СССР-тэ олон тоото адуу мори, арһан хубсаһа, мяха, тоһо ехээр үгэһэн байна.

1945 оной августда МНР Советскэ Союзай удаа империалис Японд эсэргүү дайнда оролсожо, Монголой сэрэгүүд Забайкальска фронтын совет сэрэгшэдтэй хамта япон милитаристнуудта эсэргүү байлдаануудта эдэбхитэйгээр хабаадалсаа һэн.

Хүдөө ажахын коопераци байгуулгын 1959 ондо амжалтатайгаар дүүрэһэниинь МНР-эй ажабайдалдахи имагтал шухала зүйл болоно. Мүнөөдэр Монгол орон дотор хүдөө ажахын 272 хамжаан, гүрэнэй 32 ажахы тоологдожо байна.

Мүн промышленна үйлэдбэришье МНР-тэ амжалтатайгаар хүгжэнэ. 1966—1970 онуудай үедэ промышленностиин бүхы продукци гаргалга 1,6 дахин ехэ болоһон байба. Эдэ жэлнүүдтэ 90-ээд томо предприяти болон цехүүд бүримүһэн шэнэдхэгдэн һэргээгдээ гэхэ гү, али шэнээр баригдаа.

Ниитын үйлэдбэриин дэбжэжэ байһанай ашаар ажалшадай ажаһуудал шууд һайжарна, соёлойнь хэмжээн дээшэлнэ.

Мүн соёл культурынша талаар монгол арадай туйлалтануудынь тон ехэ юм.

Монголой Арадай Республика болбол Советскэ Союзтай, социализмын бусад оронуудтай хамта дэлхэйн социалис байгуулалтада хамаатай гүрэнүүдэй эбтэ нэгэдэл бэхижүүлхэ политика шууд бэелүүлдэг. МНР болбол эб найрамдал, уласхоорондын аюулгүй байдал, арадуудай эрхэ сүлөө, бэеэ даанхай байдалыень хамгаалдаг, колониализм ба империализмда эсэргүүсэн тэмсэдэг. Тэрэнэйнь ашаар бүхы дэлхэйн оршондо МНР-эй нэрэ хүндэнь дээшээ гаража, мүнөө үедэ дэлхэйн 53 оронтой дипломатическа харилсаа тогтоонхой. Монгол арадай алдарта манлай — Арадай-революционно партиин хүтэлбэри доро эдэ бүхы амжалтанууд туйлагдаба.

1971 оной июньдэ МНРП-гэй XVI съезд боложо, 1971—1975 онуудтахи шэнэ табан жэлэй гол экономическа зорилго тодорхойлһон байна.

Энэшье зорилгоёо дүүргэхэдэнь совет арад монгол арадта урда мэтээшэлэн үнэн сэдьхэлэйнгээ туһаламжа үзүүлдэг, үзүүлхэшье.

Совет ба монгол арадуудай хани барисаа, бүхы талын харилсаа холбоо бэхижүүлхэдэ совет-монгол хани барисаанай бүлгэм ехэ туһа хүргэдэг.

Энэ бүлгэм тоогойнгоошье талаар олошороо, эмхидхэлэйнгээшье талаар бэхижээ. Промышленна хэдэн зуун предприяти, колхозууд, совхозууд, научна ба соёлой эмхи зургаанууд, һуралсалай газарнууд коллективнэ гэшүүд боложо тэрэ бүлгэмдэ оронхой.

Совет гүрэнтэй ба ниитын элдэб эмхинүүдтэй нягта барисаатайгаар совет-монгол хани барисаанай бүлгэм ажалаа ябуулдаг.

Совет-монгол хани барисаанай һара ба арбан хоног гэхэ мэтын ниитэ-политическэ ехэ хэмжээ ябуулгануудые манай бүлгэм үүсхэн эмхидхэдэг байна.

Арадай революциин 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан совет-монгол хани барисаанай һара Совет орон доторнай мүнөө үедэ ябажа байнхай.

Баярай суглаанууд, хани барисаанай митинг ба уулзалганууд, элидхэл ба хөөрэлдөөнүүд хаа хаанагүй үнгэргэгдэнэ. Номой, уран һайханай ба фотовыставкэ эмхидхэгдэнэ, манай арадуудай хани барисаан тухай монголшье, соведшье кинокартинанууд харуулагдана, ондоошье хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэнэ. Монгол арадай вождь Сүхэ-Баатарай нэрэнь Москвада мүнхэлэгдөө. Тэндэхи нэгэ дунда һургуули тэрэнэй нэрээр нэрлэгдээ, нэгэ кинотеатр «Улаан-Баатар» гэһэн нэрэтэй болоо.

Совет-монгол хани барисаанай һара манай арадуудай аха дүүгэй эбдэршэгүй хани барисаае тон элеэр харуулба.

Мүнөөдэр, Монголой Арадай революциин 50 жэлэй ойн үдэр, совет хүнүүд болбол өөһэдынгөө аха дүүнэр, хани нүхэд, нэгэ үзэлтэн бологшо Монголой ажалшадта үнэн сэрдьхэлэй баяр хүргэжэ, социализм ба коммунизмын түлөө алдарта тэмсэлдээ бүри ехэ амжалта туйлахыень үнэн зүрхэнһөө хүсэнэ.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ОЙЛГУУЛАМЖЫН ХҮДЭЛМЭРИИН АША ҮРЭТЭЙ БАЙХЫН ТҮЛӨӨ

КПСС-эй XXIV съездын боложо дүүрэһэнһээ хойшо гурбан һара үнгэрбэ. Энэ үе соо Мухар-Шэбэрэй аймагай партийна организацинууд ажалшадай дунда эмхидхэлэй болон политическэ горитой хүдэлмэри ябуулна. КПСС-эй XXIV съездын материалнуудай хэблэлдэ толилогдомсоорнь, тэдэниие хүн зондо тайлбарилан ойлгуулха зорилгоор партиин райкомой дэргэдэ 40 гаран хүнүүдһээ бүридэһэн тусхай лекторскэ бүлэг байгуулагдаһан.

Съездын материалнуудые ажалшадта ойлгуулха хүдэлмэри Ленинэй нэрэмжэтэ (секретарь А. П. Калашников) колхоздо эмхитэйгээр ябуулагдана. Эндэ партийно-политическэ хүдэлмэриин бүхы онол арганууд хэрэглэгдэнэ. Ниитэ ойлгууламжын хүдэлмэридэ колхозой түрүүлэгшэ, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат С. В. Устиновһаа эхилээд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, багшанар, соёлой хүдэлмэрилэгшэд бултадаа эдэбхитэйгээр хабаадана. Ургажа ябаа залуу үетэниие ажалда дуратайгаар, аха нүхэд, эхэ, эсэгэнэрэйнгээ ёһото халаан болохоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ горитой анхарал хандуулагдана.

Гэбэшье үзэл сурталай хүдэлмэри хаа хаанагүй иимэ һайн байдалтай бэшэ. Съездын материалнуудые хүн зондо ойлгуулха хүдэлмэри, коммунис ажалай ударнигай, коллективэй нэрэ зэргын түлөө хүдэлөөн, социалис мүрысөөнэй эршэ зарим тээгүүр һула зандаа байһаар. Эдэ бүгэдэн тухай «КПСС-эй XXIV съездын шиид хэбэринүүдтэ үндэһэлэн, аймагай партийна организацинуудай бэелүүлхэ политическэ хүдэлмэриин зорилгонууд» гэһэн асуудал зүбшэһэн партиин райкомой пленум дээрэ үргэн хөөрэлдөөн болоо.

Пленум дээрэ «Заганский» колхозой, Суулгын совхозой партийна эхин организацинууд шангаар шүүмжэлэгдээ. Жэшээнь, «Заганский» колхозой партийна организаци хабарай тарилгада хабаадагшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха, социалис мүрысөө эмхидхэхэ талаар яһала һайн хэмжээ хараалһан байгаа. Тэрэнь КПСС-эй райкомой, мүн обкомойшье зүгһөө һайшаагдажа, партийна бусад организацинуудта жэшээ болгон соносхогдоһон байгаа. Хабарай тарилгын халуун үедэ колхозой партийна организаци үдэр бүриин хэрэг шиидхэлгээр һамааршад, хараалһан тэдэ хэмжээ ябуулгануудаа бодото дээрэнь бэелүүлэнгүй, миин саарһан дээрэнь үлөөжэрхёо. Партийна организациин секретарь А. Ф. Яковлев үүсхэлгүй, эмхидхэхы онол шадабари багатай хүн байшоо.

Пленум дээрэ эгээн түрүүлэн үгэ абаһан, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой партийна организациин секретарь нүхэр А. П. Калашников колхознигуудай дунда эмхидхэгдэдэг ниитэ-ойлгууламжынгаа хүдэлмэриин дүршэл тухай һонирхолтойгоор хөөрэбэ. Партийна организациин дэргэдэ политинформатор, агитаторнуудай 45 хүнһөө бүридэһэн бүлэг эмхидхэгдээ һэн. Политинформаторнуудай бүлэг гурбан секци болон хубааранхай. Урдань ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулагшад таамагаар хүдэлдэг байһан һаа, мүнөө партбюрогой табиһан тусхай түсэбэй ёһоор хүдэлмэрилдэг болоо. Ойлгууламжын хүдэлмэри гуримтайгаар, мүнөө үеын байдалтай нягта холбоотойгоор саг үргэлжэ ябуулхада, үрэ дүнгыньшье һайн.

— Пленум дээрэ шухала асуудал табигдаба. Мүнөө хүнүүд эрдэм һургуулитай болоо. Тиимэһээ үзэл сурталай хүдэлмэриие хүнэй сэдьхэл татамаар ябуулхын тула элдэб янзын арга хэрэглэхэ шухала. Гэбэшье мүнөөдөө нэгэ янза байһан зангаараа. Партийна агитаци ябуулдаг хүнүүд нэн түрүүн өөһэдөө моральна талаараа сэбэр сэхэ, гуримтай, ажалдаа үнэн зүрхэнһөө хандадаг байха зэргэтэй. Манда агитатораар түрүү хонишод коммунистнар Д. Сангаев, А. Ф. Сластин болон бусад хүдэлдэг. Тэдэнэр ниитын газарта, ажалдаашье бусадта үльгэр жэшээ харуулжа ябадаг. Хүтэлбэрилэгшэд өөртөө эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг, хүнүүдтэ хэрзэгы шэрүүн байхагүй, хубхай хооһоор уралхагүй, номгон даруу, холын харасатай байха зэргэтэй, — гээд «Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшэ Ц. С. Семёнов хэлэбэ.

— Үзэл сурталаймнай хүдэлмэридэ олохон дутагдал бии гээд Хонхолын сельскэ Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Митрофанов тэмдэглэбэ. — Хүдөө ажахын мэргэжэлтэд ажалшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулгада муусаар хабаадана. Тэдэнэр ёһотойл пропагандистнар байха зэргэтэй бшуу. Барагсаан шахуу дээдэ һургуулитай хүнүүд ха юм. Тиихэдэ үндэр наһатайшуулай дунда ямаршье хүдэлмэри ябуулагданагүй. Нюуха нөөхэшье юумэн үгы. Олон залуушуул хүгшэн эхэ, эсэгэнэрэйнгээ нүлөөн доро байдаг гээшэ. Тиимэшүүлые үндэр наһатайшуулай ёһон буруу, алдуутай нүлөөн дороһоо гаргахын тулада ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри даамайгаар, тэсэбэритэйгээр ябуулха зэргэтэйбди. Ямар нэгэн халуун хаһын үедэ хэн нэгэнэй амжалта туйлахадань тэрэниие дары хүндэлэлэй самбарта бэшэдэг, 3—5 түхэригэй шан барюулдаг гуримтайбди. Энэмнай тон буруу хэрэг. Нэн түрүүн тэрэ хүн ниитын газарта бэеэ ямараар абажа ябадаг бэ, гэр бүлэдөө ямараар хандадаг бэ гэжэ али бүхы талаһаань хаража үзэхэ ёһотойбди. 5—6 түхэригэй шан абахадаа, үдэшэндөө тэрэнээ архи болгожорхёод, үнгэрхэдөө һүүлээрнь ниитын гурим эбдэһэн, гэртээ хэрүүл татаһан, наншалдаадшье үзэһэн ушар манда бии ха юм даа.

Минии хорин таба мянгатанай тоодо оролсожо, Ленинградһаа 1930 ондо Улаан-Үдэ ерэхэдэмни, тэрэниие городшье гэжэ нэрлэхын аргагүй, томохон посёлок шэнги байгаа бэлэй. Харин мүнөө республикымнай ниислэлэй түхэл шарай үдэр бүри шахуу ондоо болоно, хүгжэнэ. Ажабайдалаймнай улам һайжарха тума хүн зоной эрилтэ бүри ургана. Энэньшье ойлгосотой. Ниитын ажабайдалай ёһо жама бшуу. Залуушуул ондоо болошоо, эдэбхигүй гээд зариман хөөрэлдэдэг. Энэнь тон буруу бодол. Манай залуушуул эдэбхи үүсхэлтэй, түрүү бодолтой, эрдэм ухаатай. «Ой модон үндэртэй, набтартай, олон зон һайнтай, муутай» гэдэгтэл, бидэнэй дунда үсөөхэн лэ залуушуул бэеэ оложо шадангүй, ниитын гурим эбдэдэг, хулиган аашаа гаргадаг гээшэ. Эндэ хэн зэмэтэйб. Бидэнэр, үндэр наһатайшуул, аха нүхэд зэмэтэйбди. Үбгэ эсэгэнэрэй, аха нүхэдэй революционно, ажалай алдар солын ёһо заншалаар ургажа ябаа залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри тон һула, — гэжэ урданай коммунист Ф. А. Александров шүүмжэлхы ажаглалта хэбэ.

Суулгын совхозой партийна организаци аймаг соогоо эгээн томонь юм. Эндэхи табан эхин организаци 113 коммунистнуудые нэгэдхэжэ, юһэн хүнһөө бүридэһэн партком һунгагданхай. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада үзэл сурталай, ниитэ-ойлгууламжын хүдэлмэри тухай асуудал алишье организацидань нэгэшье дахин хэлсэгдээгүй байха юм. Совхозой партийна организаци 45 агитатортай, 16 политинформатортай, 30 лектортэй гэһэн мэдээн бии. Тэдэнэрынь бултадаа тус тустаа дааһан участогтай. Гэхэ зуура тэдэнэй олонхинь хүн зоной дунда ниитэ-ойлгууламжын ямаршье хүдэлмэри ябуулнагүй. Коммунис ажалай ударнигай, коллективэй түлөө хүдэлөөн урдань эндэ һайнаар эмхидхэгдэнэ гэжэ тоологдодог һаа, мүнөө тэрэнь мартагдашанхай. Хэлхээ холбооной Суулгын таһагай мэдээгээр эндэ 12 айл нэгэшье газетэ, журнал абанагүй, 73 айл радиогүй һууна. 113 коммунистнуудһаа миил долоонинь партийна журнал захижа абана.

Иимээр табигдаһан ниитэ-политическэ хүдэлмэриин ажал хэрэгтэ муугаар нүлөөлдэг байһаниинь мэдээжэ. Тус совхоз июниин хахадай байдалаар, гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө 72,2 процентдэ, мяха — 84,3 процентдэ хүргөөд байгаа һэн. Тиихэдэ ниитын адууһа малай гарзалалга урда жэлнүүдэйхидэ орходоо нилээд олон. Ажалай журам эбдэхэ, ниитын зөөридэ хайша хэрэгээр, эзэн бусаар хандаха ябадал эндэ олошороо.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай корр.

ПЛЕНУМ БОЛОБО

БАРГАЖАН. КПСС-эй Баргажанай райкомой пленум боложо үнгэрбэ. Эндэ эмхидхэлэй асуудал харагдаа. Ондоо хүдэлмэридэ орохо болоһонтойнь дашарамдуулан, В. П. Шабагоровые партиин райкомой нэгэдэхи секретариин тушаалһаа пленум сүлөөлбэ.

КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретаряар **Раднаев** Лев Будаевич һунгагдаа. Нүхэр Раднаев тус аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр хүдэлжэ байгаа юм.

Партиин райкомой пленумэй хүдэлмэридэ республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Н. Б. Пивоваров**, КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүн, партиин обкомой партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриин таһагые даагша **А. Б. Бардонов** хабаадалсаа.

ХАНДАГАЙН ЛЕСПРОМХОЗОЙ ЭМХИДХЭГДЭҺЭЭР 40 ЖЭЛЭЙ ОЙД

НАЙМАН МИЛЛИОН КУБОМЕТР

«Забайкаллес» комбинадай гурбан леспромхозой коллективүүд Хориин аймагай тужа соо модо бэлэдхэнэ. Хандагайн леспромхоз тус комбинадай эгээл үнинэй, түрүүшын табан жэлнүүдэй үедэ эмхидхэгдэһэн. Июлиин 11-дэ манай леспромхозой модошод дүшэн жэлэйнгээ ой тэмдэглэхэнь. Дүшэн жэл. Ехэхэн саг гээшэ. Энэ хугасаа соо леспромхознай 8 миллион кубометр модо бэлэдхэжэ, гүрэндөө тушаагаа. Ганса наймадахи табан жэл соо 1.010 мянган кубометр модо бэлэдхэһэн байха юм.

Гушаад оной үеые һанаад үзэел даа. Түрэл Коммунис партимнай Эхэ оронойнгоо индустри хүгжөөхэ гэһэн шухалын шухала зорилго ажалшадай урда табяа бэлэй. Тингэжэ хооһон байһан газарта шэнэ завод, фабриканууд, город, тосхонууд баригдажа эхилээ һэн. Эдэ барилгануудта хэды ехэ модон хэрэгтэй байгаа гээшэб! Шэнэ барилгануудые хэрэгсэлэй модоор һаадгүйгөөр хангахын тула Хандагайн леспромхозой хүдэлмэришэд ехэ оролдолго гаргадаг бэлэй. Хэнэйшье мэдэһээр тэрэ сагта хамаг ажал бар хүсөөр лэ бүтээгдэдэг байһан. Гар хюрөөгөөр модо отолжо, тэрэнээ морёор лэ шэрэдэг һааб даа. Ингажэ хүдэлхэдэ нобшо удаан, ажалай бүтээсэ бага һэн. Гэбэшье леспромхозой хүдэлмэришэд модо бэлэдхэхэ даабаряа үлүүлэн дүүргэдэг бэлэй.

Үдэр хоногой ошохо тума Эхэ оронойнмнай промышленность урган хүгжэжэ, хүсэтэ трактор, машинанууд олоор бүтээгдэдэг болоо. Ойдо модо бэлэдхэхэ хүдэлмэри оньһожоруулагдажа захалаа. Мүнөө хүсэ ехэтэй ТДТ-75 тракторнууд отологдоһон модо таллуулан шэрэнэ. КРАЗ, МАЗ машинанууд томо багсаар ашагдаһан модо доодо складта зөөнэ. Ой соохи ехэнхи хүдэлмэри оньһожоруулагдаа гэхэдэ алдуу болохогүй.

Хэрбээ 1950 ондо леспромхозоймнай хүдэлмэришэн бүхэн 204 кубометр модо бэлэдхэдэг һаа, мүнөө тэрэнээ 780 кубометртэ хүргэнхэй. Тэрэ сагта леспромхозоймнай 1230 хүдэлмэришэд жэлдэ 250 мянган кубометр модо бэлэдхэдэг һаань, мүнөө 250 хүдэлмэришэд иимэ хэмжээнэй модо бэлдэнэ. Бидэнэр оньһон техникэсэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа шадаһанай ашаар лэ бага гаргашатайгаар ехэ модо бэлэдхэдэг болообди. Манай леспромхозой хүдэлмэришэд модо бэлэдхэхэ даабаряа хододоо үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн һайн һайхан хүсэл, эрмэлзэл урдаа табинхай. Тиимэһээл наймадахи табан жэлэйнгээ даабари болзорһоонь холо урид дүүргэжэ, һайн шанартай модо гүрэндөө ехээр тушаагаа.

Леспромхозой эмхидхэгдэхэһээ хойшо хүдэлжэ эхилһэн И. А. Грехов, П. Т. Агильдин, П. И. Белошапкин, А. С. Веселков, Д. С. Капорский гэгшэд олоной дунда хүндэтэй болоһон. Эдэнэр залуушуулда түрүү ажалай үльгэр жэшээ харуулдаг. Жэл ерэхэ бүри ажалай түрүүшүүл олошорно. Эдэнэр ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ, түрүү онол арга үргэнөөр хэрэглэн хүдэлнэ. Энээнэй ашаар лэ модо бэлэдхэхэ халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ, амжалта туйлана.

Һүүлэй мэдээгээр леспромхозоймнай 200 хүдэлмэришэд коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. 32 хүдэлмэришэдтэ «Модо бэлэдхэлгын, урадхуулгын хүндэтэ мастер» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо. 64 хүдэлмэришэд «РСФСР-эй социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэ» гэһэн значогуудые абаһан байна.

Эрхим һайнаар хүдэлһэн хүбүүд, басагадаа түрэл Коммунис партимнай, Эхэ оромнай мартадаггүй! Тэдэнэй нэрэ солые алдаршуулан, орден, медальнуудаар шагнажа, ажалайнь туйлалтануудые үндэрөөр сэгнэдэг байна. Жэшээлхэдэ, Наринай пунктын начальник Николай Степанович Бояк Ажалай Улаан Тугай орденоор, трактористнар А. С. Б... тёмкин, Д. С. Шахматов гэгш... «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орден... шагнагдаһан байха юм. Най... дахи табан жэл соо габшагай... хүдэлжэ, модо бэлэдхэхэ дааба... амжалтатайгаар дүүргэһэн... түлөө тракторист Т. Н. Павлов... һаяшаг Ажалай Улаан Тугай ... деноор, хилээмэ баригша Р. ... Садовскаяе «Хүндэлэлэй Тэмд... орденоор, леспромхозой директ... С. А. Нархиновые «Ажалдаа ша... гарһанай түлөө» медаляар ш... наһан байна. Леспромхозойм... үнинэй тракторист П. Ф. Сем... новто Социалис Ажалай Геро... үндэр нэрэ зэргэ олгогдоо. Гү... түрынгөө дээдын хайра шагна... хүртэһэн хүдэлмэришэд саа... лаашье габшагай шангаар ажа... лажа, партиин XXIV съезд... шиидхэбэринүүдые бодото ... рэнь бэелүүлэлсэхэ байха.

Ажалай түрүүшүүл М. А. Бо... рисов, П. Т. Шутов, М. В. Гн... шев, А. Д. Бархатов гэгшэд ... лаанайнгаа даабари хододоо үлү... лэн дүүргэжэ, амжалта туйла... Бэшэшье хүдэлмэришэд түрү... шүүлэй хойно орохогүйн тула е... оролдолго гаргажа хүдэлнэ. Лес... промхозоймнай коллектив мо... бэлэдхэхэ даабаряа һара бү... үлүүлэн дүүргэжэ, «Забайкалле... комбинат соогоо эрхимлэнэ. Би... нэр хахад жэлэйнгээ даабари ... хоногоор уридшалан дүүргэ... түсэбһөө гадуур ехэ модо бэл... хэһэн байнабди. Шэнэ табан ж... жэйнгээ даабари болзорһоо... урид дүүргэхэ арга боломжо... бди. Леспромхозойнгоо эмхидхэ... дэһээр 40 жэлэй ойе ажалай ... жалтатайгаар угтажа байһа... манай модошод урматай. Юһэдэ... табан жэлэйнгээ түсэбые ур... мэтэ уридшалан дүүргэхэм... лабтай.

В. РУБАНОВ,
Хандагайн леспромхозой рабочкомой түрүүлэгшэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Хандагайн леспромхозой бага ко... плексно бригадын бригадир тракторист Ким Базаров. От... логдоһон модо ашаһан машин... нууд харгыдаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ДҮЙ ДҮРШЭЛТЭЙНЬ ТАНИЛСАБА

Партиин обком КПСС-эй райкомуудай секретарьнарай хоёр үдэрэй семинар Зэдын аймагта үнгэргэбэ. Хүдөөгэй, городой бүхы райкомуудай секретарьнар семинарта суглараа. Мүн партиин Зэдын райкомой секретарьнар, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, парткомуудай секретарьнар семинарта хабаадалсаба.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхын тулада партийна организацинуудай ябуулжа байгаа эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэритэй, абаһан уялгануудаа бэелүүлхын түлөө социалис мүрысөөнэй яажа эмхидхэгдэһэн тухайда семинарта хабаадагшад Зэдын аймагай ажахынуудта ошожо, танилсаһан байна.

Түрүүшын үдэр семинарта хабаадагшад Ленинэй ордено Борьёогой совхоз ерээ.

Совхозой соёлой байшан соо хөөрэлдөөн болоһон байна. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тулада партийна организацинуудай ябуулжа байгаа эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри тухайда КПСС-эй Зэдын райкомой нэгэдэхи секретарь А. Р. Потепалов хэлэжэ үгөө. Борьёогой совхоздо экономическа хүдэлмэри эмхидхэдэг дүршэл тухайдаа тус совхозой директор Б. П. Хомутов, партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые нэбтэрүүлхын тулада партийна организациин ябуулжа байгаа хүдэлмэри тухайда совхозой парткомой секретарь Ж. Ц. Ванкеев хөөрэһэн байна. Совхозой малшадай дунда социалис мүрысөөнэй эмхидхэгдэһэн тухай профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ Г. С. Одоев хэлэбэ.

Удаань семинарта хабаадагшад совхозой ажахытай танилсаа: хонидой нооһо хайшалдаг пункт хараа, хонишодой отарануудаар ябаа.

Үдэшэнииньн Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ, «Коммунизм» колхозуудай, Борьёогой совхозой, Петропавловкын соёлой байшангуудай уран һайханай бүлгэмүүдтэ хабаадагшад хамтаржа, айлшадта ехэ концерт харуулһан байна.

Хойто үдэрынь райкомуудай секретарьнар Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо айлшалаа. Энэ колхозой Булаг гэжэ нютагтахи һаалиин оньһожоруулагдамал фермэдэ эмхидхэгдэһэн политическэ хүдэлмэриин, социалис мүрысөөнэй дүй дүршэлтэй танилсаһан, политинформатор нүхэр Юговэй хөөрөөе шагнаһан байна.

Булагһаа саашалаад, айлшад Бургалтайн «Мир» колхозой соёлой байшан хараба. Эндэ «Мир» колхозой соёл сурталай хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй танилсаа. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые олониитын дунда нэбтэрүүлхэ талаар районой партийна организациин эрхилжэ байгаа хүдэлмэри тухай партиин райкомой секретарь П. Т. Манзаров хэлээ. Мүн партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые нэбтэрүүлхын, бодотоор бэелүүлхын тулада социалис мүрысөө эмхидхэдэг дүй дүршэл тухайдаа тус колхозой парткомой секретарь Ц. С. Субанов хөөрэжэ үгөө. Эндэхи библиотекые даагша Л. Айсуева партиин XXIV съездын шидхэбэринүүдые нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ соёлой эмхи зургаануудай үүргэ тухай хөөрэһэн байна.

Һүүлээрнь айлшад Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ажахытай, соёл сурталай хүдэлмэритэй танилсаа. Байгша оной түрүүшын хахад жэлдэ колхозой социалис уялгануудай дүүргэлтэ тухай тус колхозой түрүүлэгшэ П. Н. Щербаков, зундаа малшадые дүрбэн тэгшээр хангахын тулада парткомой ябуулдаг хүдэлмэри тухайдаа колхозой парткомой секретарь С. Г. Чойдоков айлшадта хөөрэжэ үгэбэ.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые олониитын дунда нэбтэрүүлхын тулада «Знание» бүлгэмэй эхин организациин ябуулжа байгаа хүдэлмэри тухай А. Ж. Банзаракцаев тогтоһон байна.

Партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые олониитын дунда нэбтэрүүлхын тулада үзэл сурталай хүдэлмэри шангадхаха тухайда, үзэһэн, хараһан юумэнүүд тухайдаа айлшад һанамжа бодомжонуудаа хэлэһэн, үзэл сурталай хүдэлмэри уран хурса, үрэ нүлөө ехэтэй болгохо тухайда ехэ хөөрэлдөөн болоо. Һүүлдэнь КПСС-эй обкомой пропаганда, агитациин таһагые даагша М. М. Гаськов энэ семинарай хүдэлмэриин дүн гаргажа, тобшолһон байна.

АЖАЛШАДАЙ ЭРИЛТЫЕ ХАНГАЛСАНАБДИ

Республикымнай загаһашад өөһэдынгөө һайндэрые ажалай амжалтаар угтажа байна. Далай, нуурнуудһаа загаһа баригшад, загаһа болбосоруулдаг заводуудай хүдэлмэришэд заншалта һайндэрөө ажалай бэлэгээр угтаба.

1971 оной хахад жэлэй даабариһаа гадуур 3500 центнер загаһан баригдажа тушаагдаа. Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, 2200 центнерэй ехэ загаһан баригдаһан байна.

Буряадай загаһанай трест хахад жэлэйнгээ түсэбые 127 процент дүүргээ. Загаһанай продукци үйлэдбэрилхэ даабари 110 процентдэ хүргэгдэһэн, продукци худалдаха түсэб 109 процент дүүргэгдэһэн байна. Консервэ хэгшэд хахад жэлэй түсэбһөө гадуур 200 мянган баанха консервэ гаргаа.

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабариие болзорһоонь урид дүүргэхэ мүрысөөндэ оролсоһон загаһашад абаһан уялгаяа бодото дээрэнь дүүргэнэ. Кабанскын загаһанай заводой коллектив хахад жэлэй түсэбые 156 процент, загаһа барилгаар 220 процент дүүргээд, социалис мүрысөөндэ түрүү һуури батаар эзэлжэ ябана.

Заводой загаһа барилгын бригаданууд далайһаа баян олзотой бусадаг юм. Тэдэнэр загаһа бариха хахад жэлэйнгээ даабариие үни хада дүүргээд, декабриин түсэбөөр ажаллажа байна. Һаяын үдэрнүүдтэ энэ жэлэй түсэбые урид дүүргэхэ хүсэлтэйгөөр ажаллажа байнхай.

Яруунын заводой загаһашад урагшатай һайнаар ажаллана. Түсэбөө 137 процент дүүргээд, загаһашадай һайндэрые угтабад. Хахад жэлэй үрэ дүнгөөр Баргажанай Адагай загаһанай комбинадай коллектив 3-дахи һууридa гараа.

Гүрэнэй загаһанай предприятинуудтай хамта загаһа барилгын колхозууд һайндэртөө мүн лэ амжалтатай ерэбэ. «Прибайкалец», «40 лет Октября» колхозууд түсэбөө холо уридшалан дүүргэһэн юм.

Загаһанай промышленностиие хүгжөөхэ, арад зониие иимэ зүйлэй эдеэ хоолоор хангаха хэрэгтэ партиин XXIV съезд ехэ анхарал хандуулаа. Республикымнай загаһашад урдаа табигдаһан зорилгоёо мэдэржэ, түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэхые оролдоно. Тэдэнэр партиин XXIV съездын хүндэлэлэй социалис мүрысөө үргэлжэлүүлэн, туйлаһан амжалтаяа арьбадхаһаар.

Загаһа барилгын түрүү бригаданууд съездын үнгэргэгдэһэн энэ жэлэй туршада габшагайгаар ажаллаха зорилго урдаа табинхай. Тэдэнэй олониинь жэлэйнгээ даабариие 3—4 һара соо дүүргэжэ шадаа. Жэшээлхэдэ, Яруунын загаһанай заводой Николай Константинович Орловой бригада жэлэй 4 һара соо 1049 центнер загаһа барла. Жэлэйнь түсэб 900 центнер юм. Республикымнай загаһашадай нэгэшье бригада энэ жэлдэ иимэ ехэ загаһа барягүй байһаар.

Кабанскын загаһанай заводой П. Г. Бадураевай, Л. Е. Голиус гэгшын даадаг бригаданууд загаһа бариха жэлэйнгээ түсэбые мүн лэ дүүргэнхэй. Тэдэнэр жэлэй хугасаада 510 центнер загаһа бариха даабаряа 3—4 һара соо дүүргээ.

Ф. Г. Афанасьевай, К. А. Шилкинэй, В. П. Бурдуковскиин даадаг бригаданууд ганса Баргажанай Адагай загаһанай комбинат соо суутай бэшэ юм. Далайда тараха бүреэ олзо ехэтэй бусажа, жэлэйнгээ даабариие дүүргэһэн эдэ бригаданууд ерэхэ оной түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ эртээнһээ бэлэдхэл хэжэ эхилээ.

Республикын далай, нуурнууд, голнуудһаа баригдаһан загаһые саг соонь хүргэхэ, дабһалха, мүн болбосоруулжа, загаһанай мяхаар элдэб эдеэ хоол хэхэ хэрэгтэй. Залуу мастер Ольга Петровна Стрекаловскаягай даадаг Оймoрой загаһанай участогай коллектив социалис мүрысөөндэ һайн үрэ дүн харуулһаар үнинэй. Мастер Анна Петровна Марченкын хүтэлбэрилдэг Посольско участок эндэ тушаагдаһан загаһые саг соонь болбосоруулжа байдаг. Баргажанай Адагай загаһанай комбинадай консервэ хэдэг цехэй коллективэй бүтээсэнь яһала ехэ.

Эхэ оромнай загаһашадай ажалые үндэрөөр сэгнэнэ. 8-дахи табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнгаа түлөө республикымнай загаһанай промышленностиин 27 түрүү хүдэлмэрилэгшэд Эхэ оронойнгоо орден, медальнуудаар шагнагдаа. Большереченскэ загаһа үсхэбэрилгын заводой ахалагша үсхэбэрилэгшэ П. С. Стариков, Баргажанай Адагай загаһанай комбинадай бригадир Ф. Г. Афанасьев Октябриин Революциин ордендо хүртэһэн байна. Кабанскын загаһанай заводой бригадые даагша П. А. Конев, И. А. Суворов Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа.

Загаһашад хатуу зоригтой, тэсэбэри ехэтэй хүнүүд. Тэдэнэй ажалые тэмдэглэн, жэл бүхэндэ һайндэрлэгдэхэ тусхай үдэр тогтоогдонхой. Үбэлэй хүйтэндэ, зунай халуунда губшуур, гүльмэ тодхон, загаһа барижа, арад зоноо хангажа байна. Республикымнай загаһашад энэ жэлэй һайндэрые ажалай шэнэ амжалтаар угтабад.

И. АРТЮНИН,
Буряадай загаһанай промышленна трестын таһагай начальник.

МҮНӨӨДЭР — Загаһашадай үдэр

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УК...

ХАНДАГАЙН ЛЕСПРОМХОЗЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУ...

Республикын ой модоной промышленностиие хүгжөөлгэдэ һайн үрэ дүн туйлаһанайнь, мүн социалис мүрысөөндэ үйлэдбэриин ехэ амжалта туйлаһанайнь түлөө «Забайкаллес» комбинадай **Хандагайн лес...хозые** Буряадай АССР-эй Верх... Соведэй Президиумэй **Хүндэ... грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиу...
Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНО...
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиу...
Секретарь К. МАСЛО...

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1971 оной июлиин 9.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УК...

ХАНДАГАЙН ЛЕСПРОМХОЗОЙ ҮЙЛЭДБЭРИИН ТҮРҮҮШҮҮЛЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭ... ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын ой модоной промышленностьда олон жэл соо оролдосотой һайнаар хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха:

Бояк Николай Семеновичые — Наринай модо бэлэдхэлгын пунктын начальник.

Демин Василий Григорьевичые — Хандагайн модо бэлэдхэлгын п... тын слесарь.

Капорский Дмитрий Семено... — пенсионер, ажалай ветеран.

Лосева Анна Николаевнае — ... промхозой главна бухгалтер.

Михайлов Александр Кузь... — Наринай модо бэлэдхэлгын п... тын модошо дархан.

Чернов Вячеслав Николаевич... леспромхозой директор байһан.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиу...
Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНО...
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиу...
Секретарь К. МАСЛО...

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1971 оной июлиин 9.

«КЗС»-үүдые ТОДХОХОНЬ

Үнгэрэгшэ жэлдэ Захааминай аймагай колхозуудай полинууд дээрэ ороохо таряанай баян урга-са ургуулагдажа, намар таряанай тоогууд дээрэ тон шахардуу үе болоһон байна. Хуряаһан тарягаа саг соонь сэбэрлэжэ, хатаажа шадангүй, горитойхон хубиинь халааһан, гутааһан байха юм.

Тэрэ ушарай болохогүйн тулада аймагай тарилга ехэтэй колхозууд ороохо таряа нэгэн доро сэбэрлэхэ, хатааха «КЗС-10», «КЗС-20» гэжэ түхеэрэлтэнүүдые тодхохо гэжэ шиидэһэн байна. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз «КЗС-10» тодхоо. Энэ түхеэрэлтэ ча... соо 10 тонно таряа сэбэрлэжэ, хатаажа байха хүсэтэй. Мүн иимэ түхеэрэлтэ «Красный Октябрь» колхоздо ерээ. XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз энээнһээ хоёр дахин ехэ хүсэтэй «КЗС-20» асараад, мүнөө тодхожо захалба.

Д. ЦЫРЕНЖАПОВ,
манай корр.

Монголой арадай хубисхалай 50 жэлэй ойдо

АХА ДҮҮ МОНГОЛ АРАДАЙ БААТАР ГАБЬЯАТА ЗАМ

Табин жэлэй турша соо КПСС, Совет гүрэн **Монголой** Арадай-революционно партитай, Монголой Арадай Республикатай шалгагдамал бата бэхи **хани барисаагаар** холбоотой. Социалис Монголой үнэн хани ба союзник байгша Советскэ Союз хадаа **оронойнгоо** экономикын томо томо асуудалнуудые шиидхэхэ, уласхоорондын байдалые бэхижүүлхэ **хүсэлтэй монгол** хани нүхэдэй оролдолгые эдэбхитэйгээр дэмжэнэ.

Л. И. БРЕЖНЕВ.

СҮХЭ-БААТАР,
монгол арадай вождь.
«Монгол улас» гэжэ альбомһоо абтаба.

АЛДАРТА ОЙ

Ю. ЦЕДЕНБАЛ,
МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь,
МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ

МҮНӨӨДЭР МНР-эй ажалшад национальна ба социальна эрхэ сүлөө эдээндэ олгоһон, Монголой Арадай революциин 50 жэлэй ойе тэмдэглэжэ байна.

Үндэһэ яһанай талаар сүлөөрхын түлөө, һайн һайхан ажабайдалтай болохын түлөө тэмсэлээ монгол арад олон зуун жэлэй турша соо ябуулһан юм. Дэлхэйн империализмые, тэрэнэй колониальна байгууламжые хяа дэлбэ сохиһон Агуухэ Октябриин социалис революциин ашата нүлөө доро тэрэ тэмсэлынь улам хүсэтэй боложо дэлгэрээ бэлэй. Д. Сүхэ-Баатар ба Х. Чойбалсан түрүүтэй Монгол ороной түрүү хүнүүд Октябриин үзэл сурталаар зоригжон, революционно нюуса эмхинүүдые 1919 ондо бии болгожо, тэдэниинь 1921 оной мартда байгуулагдаһан Монголой Арадай-революционно партиин гол хүсэн болоһон юм. Манай арад МНРП-гэй хүтэлбэри доро 1921 оной революци хэжэ, хариин богоолшологшодой хуули засаг үгы хэһэн, дотоодын феодалнуудай засагыень унагаажа, ажалшадай засаг тогтооһон байгаа.

Монгол арад партиингаа хүтэлбэри доро тэмсэл ба илалтын ехэ замаар 50 жэлэй турша соо ябажа гараба. Тэрэ зам дээрээ тон ехэ бэрхэшээлнүүдые дабаһан байна. Ороной экономическа ба соёлой тон ехэ гээгдэл гол бэрхэшээлнай байһан байгаа. Революциин урда тээхи Монгол хадаа зүүн зүгэй тон гээгдэнги гүрэнүүдэй нэгэниинь, дундадахи зуун жэлдэ байгаа барга бүдүүлиг гүрэнүүдэй хэмжээнһээ дээшэ гараагүй байһан юм. Промышленность, арадай ажахын мүнөө сагай ондоошье һалбаринууд байгаагүй.

Эгээн лэ барга бүдүүлиг аргаар эрхилэгдэдэг мал ажал экономикынь гол һалбари байһан. Хариин худалдаа наймаанай фирмэнүүд, хамагай түрүүн хитадай хонжоо наймаашад дотоодын ба гадаадын худалдаа наймаае гартаа барижа, ажалша арад зониие хайра гамгүйгөөр мүлжэжэ байдаг бэлэй. Хэдэн арбаад киловаттын хүсэтэй ниислэл хотын бишыхан электростанци, үзэг холбогшо гурбан хүдэлмэрилэгшэдтэй багахан типографи, гараар нүүрһэ малтадаг барга бүдүүлиг шахтахан — эгээл тиимэ зөөри шэнээр бии болоһон арадай засаг хуушан засагһаа халан абаа бэлэй.

Монгол арадай соёлой талаар тон гээгдэнги байһан ушарынь колониально-феодальна байдалай тон хүшэр хойшолонгуудай нэгэниинь бэлэй. Ажалшадай олонхинь үни заяанһаа хойшо үзэг бэшэг мэдэхэгүй, харанхы барга ябажа ябадаг һэн. Ламанар гээшэ оронойнмнай эрэшүүлэй хахадынь шахуу болодог бэлэй. Тэдэ хара мянган ламанар буддын шажанай хэдэн мянган дасан дуганда хэндэшье хэрэггүй, хубалза мэтын ажаһуудал эрхилдэг байгаа. Социальна хатуу шанга дарлалта, олонхи зоной үгытэй ядуу һуудал, ламанарай гэрлэхэ ёһогүй, тиимэһээ — үри бэегүй байдаг ушарынь, медицинскэ туһаламжын үгы байһан ушар — эдэ бүгэдэ манай арадые дууһажа, үгы болохынь туйлда хүргэһэн байгаа.

Монгол арадай зоболон ядаралые революци үгы хэжэ, дэбжэлтын һаруул һайхан, үргэн дардам харгы гаргажа үгөө бэлэй. Урдандаа гээгдэнги байһан оронууд капиталисбэшэ замаар хүгжэжэ болохо гэһэн Ленинэй һургаалые баримталан, МНРП болбол монгол арадай үни заяанай гээгдэл дабажа гарахын түлөө, мүлжэгшэдгүй общество байгуулхын түлөө арад зонойнгоо тэмсэл ударидаһан байна.

1940-өөд оной үеэр дүүрэһэн, революциин анха түрүүшын демократическа шатын үедэ империализмда, феодализмда эсэргүү гүн гүнзэгы хубилалта бэелүүлэгдэһэн байгаа. Арадай засаг хадаа хариин хонжоошо купецүүдтэ үгтэхэ байһан үри доёмхые революциин бүри түрүүшын жэлнүүдтэ хоримжолон үгы хээд, крепостной эрхэ гэдэгые болюулаад, феодал баяшуулай политическэ эрхыень хаһаад, тэдээндэ хатуу шанга алба налог тоходог болоо һэн. 1924 ондо республика гэжэ Монголой соносхогдоходо, түрүүшын демократическа конституциин абтахада, феодальна байдал хүсэтэ шанга, шэнэ сохисодо ороһон байгаа. Социально-экономическа олон янзын хэмжээ ябуулгануудые шууд сэхээр бэелүүлһэнэй, тэрэ тоодо энгэй үмсэ зөөрииe хураажа абаһанай ашаар 1939 он багта ламашье, харашье баяшуул ангиин ёһоор усадхагдаад, гушан табан оной үеэр хариин наймаанай капитал оронойнмнай экономикоһоо түригдэһэн байгаа.

Национальна промышленность, автомобильна, түмэр замай ба агаарай транспорт, радио-телефонно-телеграфна хэлхеэ холбоое, мүнөө үеын худалдаа наймаанай ба мүнгэн жасын эмхи зургаануудые бии болгожо, хүгжөөһэн ушар революциин элитэ ехэ туйлалта бэлоно. Хүдөө ажахыда үндэһэн шухала хубилалта хэгдэһэнэй ашаар социалис томо ажахынууд — гүрэнэй ажахынууд ба хүдөө ажахын хамжаанууд байгуулагдаа бэлэй. Үмсын ажалша малша зон тэдэ хамжаануудта һайн дураараа ороһон юм. Кооператив бүхэндэ мүнөө дунда зэргээр 60 мянган толгой мал, 15 морнной хүсэтэй 15 трактор, 9 автомашина, ондоошье техникэ хүртэдэг.

Парти ба арадай гүрэн хадаа соёлой байгууламта үргэнөөр дэлгэрүүлээ һэн. Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал орон соомнай усадхагдаһан, анхан дээрээ — бүгэдэ нийтын эхин, харин мүнөө болоходо — бүгэдэ нийтын долоон жэлэй һуралсал бэелүүлэгдөбэ. Профессионально-техническэ хэдэн олон училищи, техникумүүд, дээдэ һургуулинууд бии болгогдоо. Наукануудай академи, тус тус һалбариин эрдэм-шэнжэлгын институдууд, мүнөө сагай театрнууд ба музейнүүд, кинотеатрнууд, соёлой ордонууд, библиотекэнүүд амжалтатай һайнаар ажалаа ябуулжа байдаг. Хэдэн олон газетэ, журнал орон соомнай мүнөө үедэ гаража байдаг юм.

Улад зоной материальна ажабайдал, соёлой хэмжээн шууд сэхээр дээшэлнэ. Революциин һүүлээрхи табин жэлэй турша соо МНР-эй хүн зон хоёр дахин олошорбо, ута наһа абадаг болобо. Жэл бүри дунда зэргээр гуша мянган хүн нэмэдэг, табан эрхэтэдэй нэгэниинь һуралсадаг. МНР-эй национальна олзо доход гушан жэлэй турша соо 5 дахин, ажалшадай бодото олзо — 4,8 дахин нэмэһэн байна.

Социализмын анха түрүүшын орон — Советскэ Союзтай нягта барисаатай, хани харилсаатай байһанайнгаа ашаар, аха дүүгэй али болохо туһаламжа тэндэһээ ходо абажа байһанайнгаа ашаар феодализмһаа социализмда түүхын ёһоор монгол арад дамжан орожо шадаба гээшэ. Пролетарска интернационализмын, бэе бэедээ туһалалсалгын, тэгшэ эрхэтэй байлгын, гүрэнэй өөрын эрхэтэ байдалые хүндэлэлсэлгын гол ёһонуудые баримталһан — тиимэ харилсаан Совет ороной ба Монгол ороной хоорондо Арадай революциин түрүүшын үдэрнүүдһээ хойшо тогтоһон байгаа. Экономико ба соёлойнгоо бүхы һалбаринуудые хүгжөөхэдэмнай, Советскэ Союз хадаа политическэ ямаршье эрилтэ урдамнай табингүйгөөр Монгол орондо элдэб янзын туһаламжа урданьшье үзүүлдэг байгаа, мүнөөшье үзүүлһээр.

Манай оронуудай хоорондо тогтоһон аха дүүгэй хани барисаан, нягта харилсаа холбоон хоюуланаймнай дайсадта эсэргүү хамтын тэмсэлээр шалгагдаһан байха юм. 1921 ондо — сагаантанай бандидуудые, 1935—1936 онуудта, хожомынь 1939 ондо — Халхын-гол шадар Японой ээрхэг түримхэйшүүлые бута сохиходо, совет арад, тэрэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүд Монголдо тон ехэ туһаламжа үзүүлээ һэн. Гитлеровскэ Германида, тэрэнэй союзнигуудта эсэргүү дай хэжэ байхадань, МНР-эй ажалшад болбол өөһэдынгөө агуухэ хани — совет арадта, тэрэнэй баатар армида шадаха зэргээрээ туһаламжа үзүүлхэ хэрэгые нангин уялгамнай гэжэ тоолодог байгаа. Совет Арми болбол немец булимтарагшадта эсэргүү дайнай гол харюусалга даажа ябаһан байна. Гитлертэ эсэргүү гүрэнүүдэй тала анханһаа бариһан монгол арад өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадал бэхижүүлхын, СССР-тэ туһаламжа үзүүлхын тула хамаг оролдолго хэшээлээ гаргажа байба. «Бүхы юумые фронтдо, бүхы юумые илалтын тулада!» гэһэн уряа, лозуиг доро Монгол ороной хүдэлмэришэд, хүдөө зон тиихэдэ ажаллажа байһан юм. Эдеэ хоолой зүйл, арһан дэгэл, шинель, һэеы гутал, сабхи гутал, арһан гутал ашаһан түмэр замай составууд манай эндэһээ фронт ошогшо һэн. Фронтдо туһаламжа үзүүлхэ жасада мүнгэ зөөри гү, али адуу малаа оруулжа, хүн түрэлтэнэй эгээн хорото дайсаниие бута сохиходонь, совет арадта шадаха зэргээрээ туһалха гэжэ хүн бүхэн оролдогшо бэлэй.

Монголой ажалшадай һайн дураараа суглуулһан мүнгэ зөөреэр танкова колонно байгуулагдаа һэн. Тэрэ хадаа Москва шадарһаа Берлин хүрэтэр байлдаа хэ хэһээр ошоһон, «Революционно Монгол» гэжэ танкова бригадын гол хүсэниинь болоһон байгаа. Мүн «Монгол арад» гэһэн авиаэскадрили байгуулагдажа, Прага шадар тэрэмнай дайгаа дүүргээ бэлэй. Фронтдо хэрэгтэй болохо 470 мянган мори МНР үгэһэн байна.

Монгол-соведэй хани барисаан социализм байгуулха, манай арадай бүри ехэ амжалта илалта туйлаха эшэ үндэһэн, манай арадай бэеэ даанхай. эрхэ сүлөөтэ байдалай бата найдабари мүн. Агуухэ Ленинэй, эрэлхэг зоригто Сүхэ-Баатарай захяа заабариие үнэн сэхээр бэелүүлжэ байгаа МНР-эй ажалшад совет арадтай, социалис бусад оронуудай арадуудтай аха дүүгэйнгээ эбдэршэгүй хани барисаае саашадань бэелүүлхын түлөө хойшодоо тэмсэхэ юм.

Улаан-Баатар. (АПН).

СҮХЭ-БААТАРТАЙ ХАМТА ЯБАЛСАГШАД

«Манай Арадай Республика, манай арадай хубисхалта байгуулалта аха дүүород арадай, Советскэ Союзай бүхы арадуудай туһаламжаар мүндэлөөд, улам бэхижээ».

Чойбалсанай хэлэһэн эдэ үгэнүүдые совет туристнарай бүлэгтэй Улаан-Батар ошоод, Монгол орон соогуур аяншалжа ябахадаа дуулаа бэлэйб. Тэрэниие манай оршуулагша Бүхэ-Очир хэлээ һэн.

Бидэ үндэр хадын орой дээрэ, Монголой эрхэ сүлөөгэй түлөө болоһон байлдаануудта алдалһан тэмсэлшэдэй хүшөөгэй ойро зогсожо байбабди.

— Нойрсожол хэбтэнэд лэ даа, — гэжэ Бүхэ-Очир аалихаар хэлэбэ. — Хэрбээ эдэнэр үндэрэй оройһоо манай ниислэл — Улаан-Баатарай ямар болоһые харaха аргатай гээшэ һаа...

Баяр жаргал хоёр айл бүхэндэ мүнөө ерэнхэй. Холын аймагуудташье зайн галай гэрэл носоогдоо бшуу. Завод, фабрикануудай хоолойнууд огторгой өөдэ дүүлинэ.

Хубисхалай урда тээ нэгэшье һургуулигүй байһан орондо мүнөө 400-гаад эхин, 80-яад дунда һургуули бии болонхой. Тэдэ һургуулинуудта хамта дээрээ 100 мянган хүн һурана. Үсэгэлдэрэй нүүдэлшэ, малша арад өөрын уран зохёолшодтой, зураашадтай, бүжэгшэдтэй, геологуудтай, эмшэдтэй, лётчигуудтай болонхой бшуу. Эдэ бүгэдые Арадай революци үгөө...

Үргэн сагаан кварталнуудые хаража байхадаа, мүнөө үеын түхэлтэй болоһон энэ хото аяар тэрэ 50 жэлэй саана ямар байгаа һэн хаб гэжэ тухайлхые оролдоо бэлэйбди.

һүүлдэнь доошоо буужа, ниислэл хотын тэг дунда оршодог Арадай рволюциин вождь Сүхэ-Баатарай нэрэмжэтэ талмайда хүрэжэ ерээ һэмди. Гранит шулуугаар хэгдэһэн хүшөө. Мориндо мордоһон жанжан гараа дээшэнь үргөөд, амияа даруулхын тула ойро зуура зогсоһоншуу, гэбэшье аласай холо руу арад зоноо уряалһан мэтэ...

Тэрэ үедэ суута жанжаниие һайн мэдэхэ хүнтэй уулзаха дурамни гэнтэ хүрөө бэлэй. Тэрэшье гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, Сүхэ-Баатар «нугын ногоон номин тэнгэри хоёрой байгаа сагта» дайсадтаяа тэмсэхэб гэжэ тангариглаа һэмнай.

Тиигээд Бүхэ-Очирһоо би иигэжэ асуугаа һэм: Сүхэ-Баатарай нүхэдһөөнь, шабинарһаань хэн нэгэн мэндэ бии ха гү? Тэрэмни бии гэжэ харюусаад, обогыень нэрлэжэ шадахагүй байшоо. Монгол орондо удаан ажаһууһан намтартай уран зохёолшо Михаил Колесниковэй ном уншаад, Хяагтын түлөө болоһон байлдаануудта, Үргөөе сүлөөлэлгэндэ, барон Унгерн фон Штернбергые бута сохилгодо хабаадалсагшад амиды мэндэ гэжэ бүри һаяхан мэдэжэрхёоб. Сүхэ-Баатарай адъютант байһан Мягмар Улаан Баатарһаа холо бэшэ ажаһуудаг юм ха. Тэрэл хүн Сүхэ-Баатартай хамта Москва, Лениндэ ошолсоһон юм. Мүнөө Мягмар—ой модо сахин хамгаалалга эрхилдэг. Тэрэнэй гэртэ дайшалхы нүхэдынь ходо сугларжа байдаг.

Сүхэ-Баатартай хамта ябаһан хүн манай Буряад орондошье олдоо. Зэдын аймагта Жалсарай Цыбиков, Еши Цициков, Ванчик Норбоев гэгшэд ажаһуудаг. Эдэнэр домог түүхэдэ ороһон Сүхэ-Баатартай хамта, гартаа буу барижа, аха дүү Монгол ороной эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай болохынь түлөө тэмсэһэн намтартай.

Галуута-Нуурта тусхайта пенсионер Федор Харитонович Шапов ажаһуудаг. Би тэрэнэй дэбтэрые уншаа һэм. 1921 оной март һара соо Улаан тугта табадахи армиин бүридэлдэ оролсон, Монголой газар дайда дээрэ барон Унгерның нохосуудые бута сохилгодо хабаадалсаһан тухайдаа дэбтэрнүүд соогоо дурсан бэшэһэн байгаа бэлэй. Федор Харитонович Сүхэ-Баатартай оло дахин уулзаһан юм.

Анхандаа Хяагтын аймагһаа гарбалтай, мүнөө Монголой Арадай Республикын эрхэтэн, Алтан-Булагтахи Сүхэ-Баатарай музейн директорээр хүдэлжэ байдаг Бадмын Гомбожав гэгшэтэй уулзаа һэм. Гомбожав гээшэ мүн лэ хубисхалай сэрэгшэдэй зэргэдэ ябалсажа, сэнхир хүхэ тала дайдын сүлөөтэйгөөр амилхын түлөө, Монголой ажалша зоной зол жаргалтайгаар ажаһуудаг болохын түлөө тэмсэгшэдэй нэгэн ха юм.

В. ЗОРКИН,
журналист.

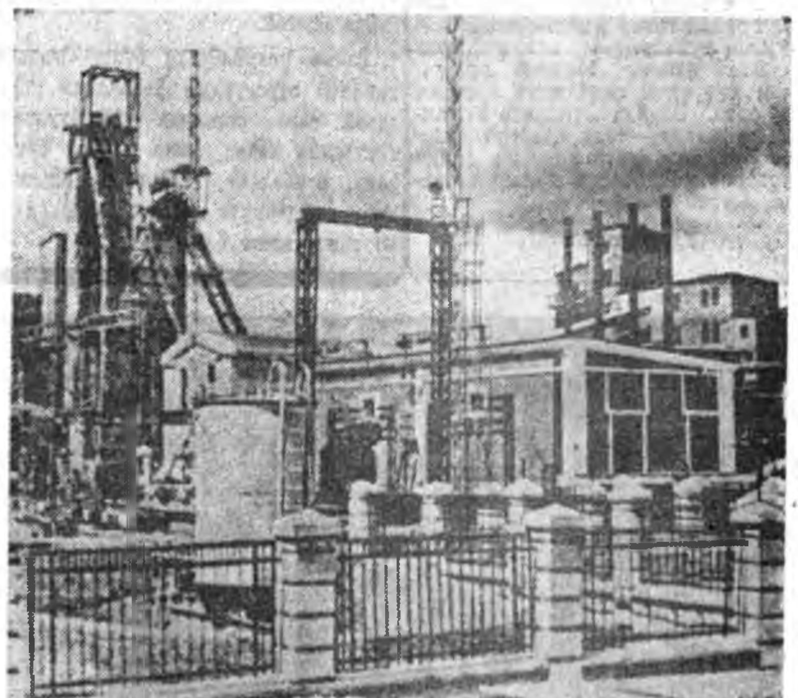

НАЛАЙХАДАХИ ШАХТА.
«Монгол улас» гэжэ альбомһоо абтаба.

Шираб НИМБУЕВ.

ТЭРЭ ХОЛЫН ХОРЁОД ОНУУДТА

Моотоо нимгэн саарһанда
Биирээр барлан бэшэнхэн
Монгол арадай гасаланта
Байдал тухай бэшэгээ

Хубадал шаргал үнгэтэй
Хулһан ташуурай хүндыһөө
Сүхэ-Баатар һугалжа,
Сэдьхэл зүрхөө долгилжо,

Ленин багшада барюулаа һэн,
Туһалхые гуйгаа һэн...

Хатуу зориг харуулжа,
Хамта шуһаа гоожуулжа,
Арадай түлөө байлдалсаад,
Арюун эрхынь олголсоод,
Хуушан боро шинельтэй,
Хушуутаһан шобхо малгайтай
Ородой солдат Тимофей,
Хүдэһэн һарьмай дэгэлтэй,
Хүндэ булгайр гуталтай
Монгол партизан Сүрэн-хүү
Сорьёлһон булагай эхиндэ,
Соёмбото тугай дэргэдэ
Халуун гараа барилсаад,
Хасараа ниалсан тэбэрилдээд,
Хоёр тээшээ тараа һэн,
Хойшоо Тимофей бусаа һэн.
Хоёр арадай һалашагүй
Холбоо тиигэжэ түрөө һэн.
Жабхаланта Монголой ерээдүйн
Жаргалай наран мандаа һэн.

ОРХОНОЙ УРДАДАГ ГАЗАРТА

Арадай революци Монгол ороной хойто зүгтэ, Алтан-Булагта эхилһэн юм. Эндэ арадай түрүүшын засаг тогтоогдоо һэн. Революционно сэрэгүүдэй ахамад командалагша, Арадай-революционно партиин эмхидхэлшэ, түүхэ домогто ороһон Дамдины Сүхэ-Баатар буһалгаалан бодогшодые толгойлжо Үргөө хото тээшэ эндэһээ залан дабшаһан байгаа.

Улаантан ба Сибириин партизанууд буһалгаалан бодогшо сэрэгүүдтэй хамта жагсан дабшаба. Эдэнэр зэбүүн муухай богоолшологшодһоо, хитад гамингуудһаа сүлөөрэлгэдэнь, оронойнгоо газар дайда дээрэһээ Унгерның сагаантаниие намналгадань монгол арадта туһалаа бэлэй.

Бидэнэр дурсагдаһан нютагуудаар ябабабди. Бетон дардам харгы хотирон, годирон дабшаһаар хада өөдэ гарана. Тиигэһэнэй удаа нэгэ таладаа СССР-эй гербтэй, нүгөө таладаа МНР-эй гербтэй хаалга худар табилуулан оробо. Тэрээнһээ баруулжаа, зүүлжээ гүрэнэй хилэ. Энэнь хада уулануудай дээгүүр зурына, нарһан ой худар гулгиран ороно, гэнтэ доошоо буужа, хоёр багахан хотын хоорондуур гарана. Нэгэ таладань—ехэ хүнхэр соо совет Хяагтын гэрнүүд, ербылдэнэ, тэрээнһээ саашаа хахад километрэй хараанда, нүгөө таладань нэмжээ талын дунда Алтан-Булаг аржын харагдана.

Энэ хоёр хото олон талаараа хани түрэлэй холбоотой юм: үниннһөө хойшо тогтоһон нягта хани найрамдал, экономическа холбоо барисаан, революционно ёһо заншалнууд эдэниие холбоно...

Алтан-Булагай оршондо, 50 жэлэй урда тээ гадаадын булимтарагшадай сэрэгүүд бута зада сохигдоһон юм. Эндэһээ 1921 оной июниин 27-до Үргөө тээшэ добтолго эхилээ. Арадай ба Улаан арминуудай частьнууд Юрөөгөөр дамжан, Орхоной, Зүүн-Хараагай хажуугаар гаража, урда зүг тээшэ дабшаһан юм. Мүнөө эдэ нютагуудта Дархан гэжэ промышленна социалис шэнэ хото мүндэлэнхэй, ороной томо томо госхозууд—«Жаргалант», «Юро», «Алтан-Булаг» гэжэ ажахынууд тогтонхой.

Тус республика гайхалтай түргэнөөр хүгжэн дабшана. Революциин урда тээ эндэ промышленна нэгэшье үйлэдбэри байгаагүй. Мүнөө МНР-тэ вольфрам, флюорит малтагдан абтана, Монголой кочегарка гэжэ суурхадаг Налайха, Шарын-Голой уурхай шулуу нүүрһэ үгэнэ, Улаан-Баатарта промышленна ба мяха болбосоруулдаг комбинадууд, автомобиль заһабарилдаг завод, электростанцинууд. Дарханай промышленна бүлэг үйлэдбэринүүд бии.

...Хилэ шадархи совет, монгол ажахынуудай хоорондо тон хани халуун харилсаан тогтонхой. Эдэмнай хоорондоо али бүхы туһаламжа үзүүлэлсэдэг. Алтан-Булаг Хяагтын совхоздо малай тэжээл үгэдэг. Совет комбайнернууд монголшуудай орооһо тарягаа хураахадань туһалдаг, машинануудыень заһабарилдаг юм. Хилэ шадархи совет совхозуудай хүдэлмэришэд Алтан-Булагта электростанци, малай байрануудые, оньһожоруулагдамал тоогдудые бариһан байха.

Хоёр арадай хоорондын хани барисаан хорото дайсанда эсэргүү хамтын байлдаануудай үеэр мүндэлөөд, үдэр бүри үрнин батажажа, хүгжэн һалбаржа байдаг.

А. КРИВЕЛЬ.
(АПН).

Улаан-Баатар—Москва.

МҮНХЭ-ЖАРГАЛ

Цокто НОМТОЕВ,
Социалис Ажалай Герой,
уран зохёолшо

РАССКАЗ

Нютагай харуу хатуу баян Халзанай үхэршэн, үгытэй Абидын үхэһэнһөө үлэһэн Бэлигтэ гэжэ нэрэтэй үрэнь үдэр бүри һагсайн маряажажа баярлуулна. Эхэ эсэгэ хоёрынь гансахан хүбүүтээ улаан голооройо сасуулжа, малшанай муухан гэр соо үхэл үбшэнһөө хамгаалжа, олоһонһоо эдюулжэ, хүлдэ оруулан дахуулжа жаргаһан юм. Баянай мал харадаг эсэгээс дахажа мэдээ ороо. Бэлигтэ хүбүүнэйнгээ ухаа хүсэжэ, туһада ороод байтар, эхэ эсэгэ хоёрынь һубараад, нэгэ зун доторой үбшөөр аялшаһан юм. Бишыхан Бэлигтын арюухан сэдьхэл уйдхарта дарагдабашье, тэрэ гашуудалынь сэлмэжэ, хаба шадал соогоо энхэрэн үргэжэ дахуулһан хүнүүд — Халзан баянай барлагууд, эсэгынь нүхэд ябаһан Дулма һаалишан, Санжа адуушан, Лубсан хонишон ба бусад бии байгаа. Эхэ, эсэгэ шэнгеэр эрхэлүүлдэг тэдэнэй дунда Бэлигтэ хүбүүн үнгэрһэн зоболонгоо мартажа, шэнэ юумэ һонирхон, уһалуулһан сэсэг мэтээр дэгжэбэ. Айл боложо, үрэ бэеые үдхеэгүй, уян сэдьхэлтэй Дулма һаалишан садатарнь һү уулгадаг. Тугалыень тогтоожо гүйхэдэнь, тэнгэридэ хүрэтэр магтадаг һэн. Санжа адуушаниие дахажа, номохон һайн зантай моридые унажа амташаа. «Хүлэг морин хүнэй нүхэр юм», — гээд лэ Санжа элдэб һонин хөөрөөгөөр бишыхан Бэлигтын сэдьхэл сэсэглүүлдэг байба. Санжа адуушантай удаан ябажа, адуунай нэрэ, зүһэ, ябадал тухай үгэнүүдые һайн мэдэхэ болоо. Саашадаа гансал номгон мориндо бэшэ, мүн ульгам хатарша, гүйгөөшэ моридто мордодог болоо. Лубсан хонишон баһал һайн нүхэрынь байгаа. Тэрэниие дахажа, зэрэлгээтэ талын дундуур, халсагай хадын боорёор нилээд алхалаа. Лубсан ехэ һайн хүн даа. Дууша, элдэб наада, барилдаанда һургадаг. Үсөөн үгэтэй. Юумэ ойлгуулхадаа бэрхэ. Лубсанай түргэн огсомоор дуугархада, Бэлигтэ түрүүшээр ойлгожо ядадаг байба. Юундэ зарим үгэ буруу хэлэнэ гээшэб гэжэ һанадаг һэн. Уһан гэхэдэ, «ус» гэхэ, ехэ гэхэдэ «их» гээд орхихо, нэгэ гэхын орондо «нэг» гэхэ. Ходо хамта хөөрэлдэжэ ябахадань, һонин шэнги боложо, хамта ябалсаха хүсэлынь хододоо булидаг болоо. Нэгэтэ зун хониидойнгоо тиирэжэ байхада, хоюулаа түйсэтэй тарагаа ууржа һуухадаа:

— Та юундэ хүнһөө ондоогоор үгэеэ хэлэнэт? Би түрүүшээр ойлгожо ядадаг байгааб. Мүнөө һайн ойлгодог болжой.

— Үнэн ушарынь тодорхойлон тайлбарилжа хэлэхэ болоол даа, — гэбэ.

Бэлигтэ урдаһаань хараад энеэбэ. Лубсан мүн энеэгээд, хоёр хасарыень хоёр гараараа адхажа таалаад:

— Би бол Монгол хүн байна, — гээд нюдөө бага аняад, үндэр хадын оройгоор урагшаа холые шэртэн һууба. «Муу монгол мори хулуугаад лэ арилха амитан байха» гэжэ байжа эзэн баянай хэлэдэгые Бэлигтэ һанаандаа оруулжа:

— Та мори унаха дуратай гүт?

— Өө. Дуратай байнгүй даа. Мори үгы монгол — монгол бэшэ. Жэгүүргүй шубуун — шубуун бэшэ, — гээд ехэтэ хүхибэ. Монгол буряад хоёр түрэл садан болонаа.

— Халзан баян танай түрэл гү?

Лубсан тархяа һэжэрээд:

— Түрэл бэшэ. Манай эзэн. Ши минии түрэл байна.

Тэрээнһээ хойшо эдэ хоёрой холбоо улам ойро боложо, бэе бэеэ үгылэн, хүлеэн, туһалалсан ябадаг болошоо һэн.

Мүнхэ эхэ, эсэгынь орондо эльгээ дэлгээжэ, оролдон үргэгшэдэй дунда хүгжэжэ, үбшэнөө эдэгэһэн шэнги һайхан шарайгаа сахилжа захалба. Мори унаһайб гэжэ ехэтэ хүсэдэг, ажалда дуратай, хүндэ нюуралхуу хүбүүн боложо захалаа. Барлагуудайнь дунда эрэ боложо ябаһан энэ хүбүүе Халзан баянай хомхой нюдэн ажаглаһаар үнинэй. Адуун соо бэеэ хүсэжэ ябаһан үреэ ажаглаһан шэнги. «Одоол хойшоо таталюургүй малшан болохо даа. Яба малшадые дахажа боргожодог» гэжэ хомхой олон бодолойнгоо забһарта шэбшэдэг байба.

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта).

МҮНХЭ-ЖАРГАЛ

РАССКАЗ

Цокто НОМТОЕВ, Социалис Ажалай Герой, уран зохёолшо

(Түгэсхэл. Эхининь 3-дахи нюурта).

Уданшьегүй, Бэлигтэ хүбүүнэй арбаад гаража ябахада, энэ хара бодолоо хатуу баян Халзан бэелүүлээ hэн. Мүнхын зоргооро сэнгэжэ, хүхин ябаха саг дүүрэжэ, үхэршэн болгогдоhон юм. Зунай халуун, хабарай харалган hалхин, үбэлэй шуурган Мүнхые гүлмэрхэн гэжэ хайрлаагүй. Мүнхын уян ухаан харюусалгада дарагдабашье, хүндэ тэмсэл соо боргожоно. Нүхэдэйнь саг үргэлжын туhаламжа бэрхэдэ hургана. Һалхи шуургатай, хүн зоной hанаа сэдьхэл хүлгөөhэн ута үбэл номгоржо, сагаалганhаа хойшо үдэртөө игаадаг боложо захаланхай. Мүнхэ хүбүүнэй адуулжа ондо оруулhан, даахидаа дарагдаhан туранхай сарнууд дүрбэн хүлөө монсогойлоод, хахир шангаар шүдөө хабиралдан, тархяа hэжэрхээ болижо, ута үдэрэй наранай элшэдэ игаан, хибэдэhээ хибэн, тэнюун байдаг боложо захалба. Мүнхэ адуулгашанай зосоошье тэнюун болонхой, хуушаржа сайшаhан, дүрөөбшэгүй модон эмээлтэй, ехэ гэдэhэтэй хашан халюундаа мордонхой. морёо амгайгшалжа табижархиhыень, тэрэнь үхэрэй дундуур зоргооро бэлшэнэ. Мүнхэ сэл харахан хурса нюдөөрөө эмээл дээрэhээ иишэ тиишээ хараашалан hууна. Шарлаhан ута ноohотой малгайнгаа хасабша hархайтар hэхэнхэй. Моринойнгоо жолоо барижа, нугараад хаташаhан шабааhатай хүдэhэн бээлэйгээ тайлажа, зүүн гартаа барина. Борсогорхон хара hааритай баруун гарынь ута жолоогоо адхаад, томо бүргэдэй hабар шэнгеэр харагдана. Үбдэгөөрөө тохииhон тугал үмдэниинь өөдөө хөөрэжэ, хүрин улаан булшангын дүрөөгэй oohop хахадтань хүрэтэр халхалан hанжана. Үбэлэй хүйтэнhөө абарhан нэхы хүдэhэн дэгэл үбдэгыень лаб хушан пүсхынэ. Энэ хүбүүнэй үбэлдөө үзэhэн зоболон, адхаhан нёлбоhон ехэ юм даа.

Мүнхэ үдэшэ малhаа ерээд ябахадаа, хүнүүдэй үргэ hонирхон шагнаха дуратай hэн.

Үгытэй барлагуудай хөөрэлдөөн, баяшуулай хөөрэлдөөн тон хоёр ондоо, хоорондоо тон харша байдаг аад, hүбэлгэн хүбүүнэй hонирхохо улам түргэдэбэ. Үгытэйшүүлэй дунда ошоходо, тэдэнэр: «Улаантан гээшэ манай талын зон юм гэнэ. Баяшуулай засагтай шанга тэмсэл ябуулжа байгаа юм ха. Тэдэнэй илахада, бидэ амаржан жаргахабди» гэлсэнэ. Баяшуулай хөөрэлдэжэ байхые hэмээхэн ойртожо шагнахада: «Улаантан гээшэш засаг түрымнай дайсан. Эд зөөри, газар уhа буляагаашан. Манда хүрэжэ ерээ hаа, амар заяа үзүүлхэгүй. аюултай этэгээдүүд мүн гэнэ. Арга хургаа эртээнhээ бэдэржэ байхаар болоол ха. Хатуу эдтэн юу бодожо байна гээшэб» гэлдэнэ. Энэ мэтын хөөрэлдөөн хододоо боложо байдаг, ехэл хүлгөөтэй хабар үнгэржэ, зун эхилбэ. Зундаашье Мүнхын ажаглахада, танигдаагүй хүнүүд ерэдэг, ошодог болоо, юрэ бусын үдэрнүүд хойно хойноhоо үнгэрнэ.

Баян эзэнэйдэнь үдэшэ холын хүн бууба. Һүбэлгэн Мүнхэ булангай харанхы соо hууржа, тэдэнэй хөөрэлдэхыень шагнаба. Тиихэдэнь иимэ үгэнүүд дуулдаба:

— Тэрэ Семенов гээшэш бидэниие абархал эрэ ха. Урагшаа, улаантангүй уужам нютаг уруу зөөхые айлдажа байна гэнэ бшуу.

— Сагаан зөөриеэ hуугаад алданхаар, зөөгөөд лэ туршаха бэшэ гүбди.

— Большевигүүдhээ холодохол хэрэгтэй. Тэрэ атаман зүб лэ заабари үгэhэн байгаа ёhотой.

— Хатуу эдээ абаад, бодо малаа туугаад зугадаха саг тулаба гү?

— Дээрээ ортоогүй дээрээ нэгэ ухаан хэхээр болоо. Газар хабшаа гү? Зөөритэеэ hаа, хаанаш манда адли.

— Тиигэhээр ябатар юумэ амаржажа магад. Атаман Семенов тэдэнэй ерэхэдэ бута сохихоор зэhээд байна ха юм.

Мүнхын тэндэhээ hэмээhэн гараад, малай байрада ошоходонь, өөрынь таниха, хамта хүдэлдэг барлагуудhаа ондоо хэдэн хүн бии хэбэртэй. Баhал хөөрэлдөөн боложо байба. Үргэ шагнаха дуратай Мүнхэдэ ёhoop юумэ боложо, гансашье үгэ газарта унагаангүй шагнажа оробо.

— Эдэ баяшуул — бидэниие загшад — эд зөөриеэ нюуха, ондоо тээшээ зөөхэ гэлсэнэ ха. Зөөхэньшье аюултай бэшэ, хаана холо харайха hэм. Аюултай юумэнь гэхэдэ, эдэ сагаантан баяшуулай үгэдэ орожо, юрын арад зомнай хүдэлжэ болохо байна. Манай зорилго гэбэл, нютагhаа гаража, зөөжэ огто болохогүй, тиигэжэ үгытэй ажалша арадай ударидагшад захяа гэжэ зондоо түргэн ойлгуулха байнабди.

— Таанар, баяшуулай хүлhэншэд, ээдэйнгээ ондоо тээшээ зөөгөө hаа, ямаршье туhа хүргэхэгүйт. Эндээ үлэхэ ёhотойт. Хүдэлмэришэд гээшэ манай урдаа хараха зон ха юм.

— Манайхин, большевигүүд ерэжэ, амаржаха саг ойртоо. Хүрэнгэтэнэй элдэб худал хуурмаг үгэдэ бү этигэгты.

Энэ мэтэ хөөрэлдөөн ходо болохол байдаг hэн. Бултыень шагнадаг Мүнхэ дуулаhанаа хэндэшье дамжуулжа ябадаггүй. Үльгэр шагнаhан юм шэнгеэр hонирхожо, зосоогоо дараад лэ ябадаг байгаа.

Шууятай зуншье үнгэрбэ. Һүниндөө хүйтэн хюруу унажа хонодог болоо. Гол газарай ногооной орой хёрбойн шарлажа захалба.

Нэгэ балай харанхы hүни бүхөөр унтажа хэбтэhэн Мүнхые Халзан баян хуу татан hэрюулжэ, гэртээ абаашаба. Танигдаагүй хэдэн хүн мяха эдижэ hуубад. Мүнхые үхэгэй хажууда hуулгажа эдеэлүүлээд, нюсэгэн бэе дээрэнь халсагайшат хонин дэгэл үмдэхүүлбэ. Нюсэгэн хүлдэнь адуунай дагадхаар оёhон ябаган гутал үмдэхүүлбэ. Булта дахасалдан, гэртэhээ гарабад. Тугалай сарайн арада ошоходонь, эмээлтэй морид бэлдээтэй байба. Мүнхэ өөрынгөө унадаг хула моринхо мордобо, тэрээндэнь мүнгэн эмээл тохоотой байшоо. Мүнхын хараашалхада, эдээн соо Халзанай барлагууд — Дулма, Санжа, Лубсан болон бусад огто харагдабагүй.

Тэдэ зон булта хатаралдажа ябаад, эбэрээ хатаhан сар түрүүтэй hубай сула үхэрнүүдые, hүрэг адуу туужа захалба. Үхэрэй мөөрэлдөөн, адуунай инсагаалдаан, нохойн хусаан—hүрөөтэй шэмээ Мүнхые гайхуулна. Үүр сайжа байхада, ута дабаанай аманда хүрэhэн байба. Элдэб модоор бүрхөөгдэhэн нариихан зүргэ харгытай дабаае үдын халуун болотор дабажа эхилбэ. Зүргэ харгыгаар субажа үгсэhэн малайнгаа хойноhоо туугшад үхэрэй шэшэhээр хушагдаhан харгыгаар галгюулна.

Уужам талын дундуур зурын урдаhан үргэн голой эрьедэ тогтожо малаа эдеэлүүлбэ, сайлаба. Мүнхэ гэрэйнгээ хаанашье байhые мэдэнэгүй, үзөө хараагүй газар дайда урданьхабтайна. Танихагүй хүнүүдэй дунда бэеэ хоронги, хүлhэ гоожожо, бодолдо хатанги hууна. Халзан баян: «Иигээд лэ ябагты. Хойноhоотнай хэды хоноод хүсэхэб», — гээд бусашаба. Саашаа мал туулган үргэлжэлбэ. Элдэб газар нютаг үнгэрнэ. Ехэ мүрэнииешье гатална. Үргэн ойешье hэтэлнэ, үнжэн амарна. Гол соогууршье малаа тууха ушар болоно. Жаахан Мүнхэ зүдэржэ, үргэhэ нойрто дарагдана. Хирэдэ дарагдажа, бэеыень түүхэй барина. Нютагаа, ханилдаг нүхэдөө гуниглан hанана. Тэрэ гараhан hүниндөө тэрьелхээ яагаа гээшэбиб. Тиигээ hаа, Лубсан монголтоёо байха hэм гээд халаглана. Санжатай гү, али Лубсантай уулзаа hаам, тэдэ намайе табихагүй байгаа ёhотой даа. Теэд иимэ юумэ болохо гэжэ яажа мэдэхэ бэлэй. Намарай хагсуу хүйтэн боложо захалба. Хэдэн мориндо аhаа тээhэн, урбагар улаан нюдэтэй Халзан баян хододоо галзуурдагтаал, уур сухалтай ябалсана.

Нэгэ харанхы hүни шууятай хашхараанай гарахада, галhаа холо унтажа хэбтэhэн Мүнхэ hэришэбэ. Һүрөөтэй наншалдаан юм гү, али алалсаан гү? Аягүй юумэ боложо байна хэбэртэй. Бүри муухай шарайтай хүнүүд галай гэрэлдэ халта харагдана. Мүнхэ айгаад, саашаа мүлхибэ. Бүри саана ошоходоо, эмээлтэеэ бэлшэжэ ябаhан моринтоёо ушаршаба. Морёо барижа мордоод, одоол эдээнhээ таhарха байна даа. Зоной туhаламжаар нютагаашье бусажа болохоб. Нүхэдтэеэшье ушарха зол байжа магад гэжэ hанаад, харанхы дундуур уужам тала байнал гэжэ гэнтэ гүйлгэжэрхибэ. Хайшааш ябаhанаа мэдэнэгүй. Эндэhээ холодохол зорилготой. Ута гүбээнүүдээр хүреэлэгдэнхэй уужам талын дунда үүр сайлгаба. Хайшаашье харахадань, талал аад, тала. Айлшье, харгышье харагданагүй. Мүнхын сэдьхэлдэ хатуу бодол түрэн зоригжоно. «Нэгэл зүг барьяад ябаха байна. Зондо гү, али харгы дээрэ гарахал байхаб», — гэжэ сэдьхэнэ. Ангахын туйлда хүрөөд ябатараа, — ямар заяан болоо юм, — арюун уhата жаахан булаг дээрэ орожо, мори, бэетээ ами залган амарна. Саашаа аянаа үргэлжэлбэ. Үүр сайлганаар шанга шуурган захалба. Шуургые уруудан, олон хүндэ түлхюулhэн юм шэнгеэр хиидэнэ.

Мүнхэ Лубсан хонишонтой хөөрэлдэжэ, баяртай hуунам гэжэ зүүдэлнэ. «Лубсан абарыш, юумэ уулгыш» гэжэ бүхы хүсэеэ суглуулан дуугархые оролдоно.

— Мэдээ ороол. Амиды бшуу. Дуу гарана. Дэмырнэ.

— Ямар сайн юм, — гэлсэhэн хөөрэлдөөе Мүнхын шэхэн дуулажархиба. Хүнүүд халуун унда шудхана хэбэртэй.

Мүнхэ нюдөө арайхан нээжэ, тойруулан хараба. Эhэ тортогто баригдаhан хаб хара зосоохитой эшэгы гэрэй хойморто хэбтэнэ. Тархидань зула бадаржа байба. Мүнхын анханай нүхэд шэнги хүдэhэн дэгэлтэй наhажаал эрэ эхэнэр хоёр hахижа hуубад. Сохом буряад айлда орооб. Ягаа Лубсан монгол шэнгеэр дуугаралсана гээшэб гээд hанана. Дахин амаран hажана.

Дахин hэреэд хараашална, бэеэ хүдэлгөөд үзэнэ. Тэдэ хоёр хүгшэд хүл дээрээ бодожо:

— Улам hайжаржа, өөдөө байна бшуу.

— Унда уулгаад туршал даа.

— Гэртээ байhан шэнги hана.

— Зохидхон боро шүлэ гаргаха байна, — гэлсэхыень Мүнхэ элеэр хадууна.

Гэртэхинэй монголоор хөөрэлдэхэдэ, Лубсан монголтоёо хөөрэлдэжэ hураhан Мүнхэ ядамаргүй ойлгоно. Бухы хубсаhыень hэлгэжэ hэргээбэ. Ёhотойл hайхан үргэмжын ашаар, хоёр хоноод байхадаа хүл дээрээ бодожо, аргаахан газаа гараба. Хоёр хүлтэй модон тэргын хажууда томо хара нохой хэбтэнэ. Ойрошог өөрынь хула морин табяатай бэлшэжэ ябаhанаа, тархяа үргөөд үүрhээбэ. Мүнхэ морёо харахадаа ехээр уяржа, Санжа адуушанай хэлэдэгые hанаандаа оруулна.

Бүри баяртай шарайтай болоод гэртэ ороходонь, хоёр хүгшэд хоёр тээнь hуугаад, мяхан, шара айрhан, хүшөөhэн үрмэтэй табагуудаар хүндэлжэ байжа хөөрэлдэбэ.

— Шуурганай hүүлээр мал хаража ябатараа, холо талын дунда ганса моринои байхые ажаглаад ошоходом, зуурашаhан хүбүүн хэбтээл даа, мориндоо тээжэ асарааб, — гэжэ гэрэй эзэн хэлэбэ.

Саашаа удаан хөөрэлдэhэнэй hүүлдэ, Мүнхэ хаанаhаа яажа ябаhанаа, баянай үхэршэн болоhоноо, нүхэд тухайдаа, нэрээ, үншэржэ зобоhоноо бүрин хөөрэбэ. Үншэн хүм гэhэн үгэ дуулахадаа, гэрэй эзэд хоюулан бодожо:

— Манай хүбүүн боло. Бидэ — монгол зон, монгол буряад хоёр түрэл садан юм. Бидэ болбол үригүй, гашуудажа hуугаа хүгшэд юмди. Түрэhэн эхэ, эсэгэшни бидэ болоё. Ши манай жаргал болохош, — гэжэ хоёр тээhээнь таалаба. Хүбүүнэй сэдьхэл доторhоо гэрэлтэжэ, эдэнэй сэбэр сэдьхэлhээ гараhан үнэн үгэдэ абтаад:

— Үхэлhөө абарhан та хоёр минии эхэ, эсэгэ болонтүй яахабта. Эжы, — баабай! — тээд тэбэрибэ.

— Эжы, баабай гэhэн үгэнүүдые буянтай шэхэмни амидыдаа дуулаба, — гээд эхэ уйлаба. Гэрэй эзэн бурхандаа шэнэ зула бадараажа мүргэбэ. Олзо хүбүүндээ Мүнхэ-Жаргал гэжэ нэрэ үгөө. Төөрижэ ябаhаар түрэлөө олоhон юумэмни. Золтой бидэ хоёрые жаргааhан хүбүүмни», — гэжэ хоёр хүгшэд хүбүүгээ эрхэлүүлэн hуудаг hэн.

Мүнхэ-Жаргал ехэшье hайхан үргэмжэ дээрэ үдэр бүри томо болоно. Эсэгээ дахажа, уужам талада төөрихөө болино. Ургаар мори барижа hурана. Ажалша малшаараа эхэ, эсэгэдээ магтуулна. Балсан шүрбэhөө хүсэжэ, олон юумэ ухаалан ойлгодог болоно. Энэ Монгол нютагта арад зониинь баяшуул, үгытэйшүүл болон илгарна. Хаанаш адли юм байна. Үгытэй зон өөhэдын hонин хөөрэлдөөтэй. Россида болоhон тэмсэл. Улаан гүрэн гэлсэнэ. Улаантан манда ерэhэй гэлсэнэ. Зон үймэнэ. Баяшуул өөhэдынгөө тала харана. Энэ байдал хараха, хөөрэлдөө шагнахадаа, Мүнхэ-Жаргалай ухаан багадаа шагнадаг хөөрэлдөөнүүдэйнгээ удхые эндүүгүй таажа, ямаршье маргалтагүйгөөр улаантаниие магтан, тэдэндэ туhалха, арад зондоо ойлгуулха гэжэ сэдьхэнэ. Баяшуулда хороо бусална. Мүнхэ-Жаргал үдэр бүри морёо эмээллээд, холо ойгуур ябадаг, зоноор зугаалдаг болобо. Ухаа заажа дахуулха сэсэн hайн нүхэдтэй болоно. Монгол нүхэдтөө найдан түшэнэ. Удаан холуур ябадаг болобо. Нэгэ ерэхэдээ, эжы аба хоёроо таалажа:

— Битнай hайн нүхэдтэеэ жагсажа, монгол жэнхэни арадайнгаа түлөө тэмсэлдэ мордохо болобоб. Жаргал тэмсэлээр олдодог гэжэ hургана. Һанаагаа бү зобогты. Мандаhан Россин оронhоо зугадаhан золиг дайсан манай Монгол ороной газар дээрэ ерээд, баяшуулай туhаламжаар зониие худхуулжа байна. Монгол арадай үнэн хүбүүдэй тэмсэлдэ жагсаха саг ерээ. Манда Зүблэлтэ Улаантан туhалнаа, — гээд соёргон холодоо hэн. Эхэ эсэгэ хоёрын далда ороторнь хойноhоонь харан, газаагаа зогсоо бэлэй.

Үльдэргэ нютаг.

Ц. УЛАМБАЯР

ОРОД НҮХЭД

Тужын нарhа, Халхын голдо
Ород нүхэдэймни шуhан урдажа байгаа hэн.
Туулын хүбөө, Баянай губида
Ород нүхэдэймни хүлhэн дуhалжа байгаа hэн.

Урдаhан шуhаниинь талаар үнгэрөөгүй юм,
Эрхэ сүлөөгэй линхово болон сэсэглэhэн юм.
Дуhалhан хүлhэниинь хооhоор хосороогүй юм,
Энхэ сагай ордон болон үндэрлэhэн юм.

ХҮЛЫН Сааhаhаа — РАДИО ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ

НРБ-гэй Арадай суглаанай сесси

СОФИ. (ТАСС). Зургаадахи зарлалай Арадай суглаанай нэгэдэхи сесси июлиин 8-да хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ. Гүрэнэй Соведэй состав тухай НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшэ Т. Живковэй дурадхалые НРБ-гэй Арадай суглаанай Түрүүлэгшэ Г. Трайков уншажа үгэбэ. 23 хүнhөө бүридэhэн республикын Гүрэнэй Совет нэгэн hаналтайгаар hунгагдана.

Тэрэнэй hүүлээр НРБ-гэй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ С. Тодоровой Болгариин правительствын состав тухай дурадхал hайшаагдана.

Республикын Верховно сүүдые, НРБ-гэй главна прокурорые hунгаhанай hүүлээр НРБ-гэй Арадай суглаанай сесси дүүрэбэ.

НРБ-гэй Министрнүүдэй Соведэй шэнэ түрүүлэгшэ, БКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Станко Тодоров Софи шадархи Перник гэжэ городто 1920 оной декабриин 10-да түрэhэн байгаа. 16 наhатайдаа С. Тодоров хүдэлмэришэн залуушуулай союзай гэшүүн, 1943 ондо — БКП-гэй гэшүүн болоhон байба. Гитлеровскэ фашизмда эсэргүүсэхэ хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. 1944 оной февральда полициинхидтэй буудалдажа байтараа шархатаад, арестовалагдаа hэн. Софидахи 1944 оной сентябриин 9-нэй фашизмда эсэргүү зэбсэгтэ восстаниие бэлдэхэ ба үнгэргэхэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа hэн. 1944 оной илалтын hүүлээр С. Тодоров болбол Болгариин комсомолой ЦК-гай секретарин, БКП-гэй Бургасай окружной комитедэй нэгэдэхи секретарин, БКП-гэй ЦК-гай таhагые даагшын, газар тарялангай министрэй тушаалнуудые даажа ябаа. 1961 оной ноябрьда С. Тодоров БКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүнээр, БКП-гэй IX ба X съезднүүд дээрэ БКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүнээр, секретаряар hунгагдаа hэн. Экономическа талаар Харилсан туhалалсалгын Соведтэ Болгариин түлөөлэгшэ болоhон ложо С. Тодоров олон жэлэй турша соо байгаа.

Франциин Компартиин Политбюрогой мэдүүлгэ

ПАРИЖ. (ТАСС). Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын дэбжүүлhэн, ДРВ-гэй дэмжэhэн өбэй дурадхалнууд — вьетнам арадай түлөөлэгшэдэй эб найрамдал туйлахаяа хүсэжэ байhанайнь элитэ гэршэ болоно гэжэ «Юманите» газетэдэ толилогдоhон Франциин Компартиин Политбюрогой мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

«Революционно саг зуурын правительствын энэ дурадхалнуудые Франциин Коммунис парти дэмжэнэ. Тэрэниие бүхы дэлхэйн зоной hайшаалтайгаар угтаhандань баяртайбди», — гээд Франциин Компартиин Политбюрогой мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнхэй. Индохитадта американ империализмын ябуулжа байгаа эзэрхэг түримхэй дайнда эсэргүү тэмсэлээ шангадхахыень франциин хүдэлмэришэн ангиие, эб найрамдалай тала баригшадые, арад зониие Компартиин Политбюро уряална гэжэ хэлэгдэнэ.

Эзэрхэг түримхэйшүүлэй аша туhа хараhан ябадал

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Суэцкэ канал дээгүүр агаарай тагнуул хэхэ шэнэ аргые Холбоото Штадууд ухаалан бии болгожо байнхай.

«Нью-Йорк таймс» газетын мэдээсэhэнэй ёhoop, Суэцкэ канал дээрэ агаарhаа ходо тагнуул хэжэ байха телевизионно түхеэрэлгэтэй, жолоошогүй самолёдуудые hүүлэй үедэ Америкын агаарай сэрэгэй хүсэнүүд туршажа байха юм. Жолоошогүй самолёдуудые юрын самолёдууд анхан огторгойдо гаргажа табиха, тиигээд — электронно-тооололгын машинануудай хиналта доро тэдэ самолёдууд тусгаар замаар ниидэжэ ябахадаа, газар дээрэ байhан тагнуулшадта фото-зурагуудые дамжуулжа байха ёhотой.

Тиимэ самолёдууд бүхы Суэцкэ каналай зурагуудые Тель-Авив шадарай нэгэ станцида дамжуулха, тиихэдэнь хаана, ямар юумые буудаха, бомбодохо байhыень Израилиин офицернүүд өөhэдөө тодорхойлхо гэжэ газетэ бэшэбэ.

Вьетнам тушаа Париждахи зүблөөн

ПАРИЖ. (ТАСС). Урда Вьетнамай асуудал амгалан ёhoop гуримшуулха зорилгоор долоон пунктhаа бүридэhэн дурадхал РЮВ-эй ВРП-гэй зүбөөр хандалга, таатай хараа бодол ба hайн hайхан сэдьхэл тухай гэршэлжэ үгэнэ гээд Вьетнам тушаа дүрбэн талын зүблөөнэй 120-дохи пленарна заседани дээрэ Урда Вьетнамай Республикын Саг зуурын революционно правительствын делегациие толгойлогшо Нгуен Тхи Бинь мэдүүлээ. Сэрэгэй ба политическэ гол асуудалнуудые шиидхэхэ зүб зүйтэй, таарамжатай ба бодото тодорхой түхэл янзые дурадхаhан, дайн байлдаае болюулха, Урда Вьетнамда бата бэхи эб найрамдал хангаха зорилготой амгалан ёhоной түсэб тухай эндэ хэлэгдэнэ. Шэнэ дурадхал Вьетнамдахи дайн байлдааhаа зайсан гараха арга болом... Холбоото Штадуудта олгоно гээд Нгуен Тхи Бинь онсолон тэмдэглээ.

ДРВ хадаа РЮВ-эй ВРП-гэй амгалан ёhоной дурадхалые хүсэдөөр дэмжэнэ, Вьетнам тушаа Париждахи зүблөөе бэрхэшээлhээнь зайсуулха шухала үүсхэл болоно гэжэ тоолоно гээд ДРВ-гэй делегациие толгойлогшо Суан Тхюи үгэ хэлэхэдээ заагаа. Париждахи зүблөөнэй урагшатайгаар хүдэлмэрилхэ арга олгохо байhан ВРП-гэй долоон пунктhаа бүридэhэн дурадхалда таатай харюу үгэхыень США-гай правительствые тэрэ уряалаа. Энээн тушаа вьетнам арад ехээр hонирхоно. Энэ хадаа американ арадай болон бүхы дэлхэйн арадуудай эрилтэ мүн лэ бололсоно.

Балмад тэнэг аашаяа дахин гаргаба

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Американ сэрэгэйхид Лаосто эсэргүү эзэрхэг түримхэй добтолго дахин үйлэдэбэ. Хэблэлэй мэдээсэлээр, Хойто Лаостохи Линхобо сэсэгэй гол гэжэ нэрэтэй газарта эмхидхэгдэhэн нюуса добтолгодо hүйдхэл хэдэг десантна отрядууд американ сэрэгэйхидэй командалга доро хабаадалсажа байнхай. Американ тагнуулай түбэй управлениин түлөөлэгшэд тэдэ отрядуудые хүтэлэлсэнэ.

Эзэрхэг түримхэй тэрэ добтолго американ авиациин дэмжэлгээр хэгдэжэ байха юм.

Тэрэнэй хажуугаар американ авиаци Лаосой урда талые улам шангаар бомбодожо эхилээ.

Линхобо сэсэгэй гол гэдэг нютагта хэгдэhэн добтолгые Америкын посольство эмхидхэбэ гэжэ Лаосой оборонын министерство мэдэрhэн байна гээд мэдээсэгдэнэ.

Индохитадта эб найрамдал тогтоохо шэнэ программа Урда Вьетнамай Республикын правительствын дэбжүүлэн табяад байха үедэнь американ сэрэгэйхид тэрэ хорото добтолгоёо эхилбэ.

Американ буу зэбсэг Пакистанда эльгээгдэхэнь

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Американ буу зэбсэг Пакистанда дахяад эльгээхэ бэлэдхэл Холбоото Штадууд хэжэ байнхай. Пакистан эльгээхын тулада 35 миллион долларой сэрэгэй техникэ бэлдэгдэнхэй гээд сенатор Черч сенадта мэдүүлhэн байна. Пакистанда буу зэбсэг эльгээлгые дары түргэнөөр болюулхаhаа президент Никсон арсаа гээд тэрэ мэдээсэhэн байна.

Энэ мэдүүлгэ тайлбарилжа үгыш тухай журналистнуудай гүйлтэдэ харюусахадаа, гүрэнэй департаментын түлөөлэгшэ иигэжэ тэмдэглээ: Пакистан эльгээгдэхээр зүбшөөгдэhэн буу зэбсэг ба сэрэгэй техникын хамтын үнэ сэнгые заажа шадахагүй байнаб.

Сүхэ-Баатар ба Чойбалсанай музей.
«Монгол улас» гэжэ альбомhоо абтаба.

ТЕАТР

ЭРХҮҮДЭ МАГТУУЛБА

Буряадай оперо, баледэй театрай коллектив Эрхүү хотын ажалшадта дэлхэйн, ородой классикын, совет элитэ хүгжэмшэдэй, буряад композиторнуудай зохёолнуудые амжалта түгэсөөр гүйсэдхэн харуулба. Бородинай «Игорь тайжа», Книппер, Ямпиловай «Арюун гоохон Ангар дүүхэй», Чайковскиин «Хун шубуута нуур», Гуногой «Фауст», Хачатурянай «Спартак», Меликовэй «Инаг дуран тухай домог» гэhэн оперо, баледүүдтэй Эрхүү хотынхидые танилсуулба.

Манай зүжэгшэд тэндэ табан жэл үнгэрэмсээр, дүрбэдэхеэ ошобо. Энэ хугасаа дотор Эрхүүдэ Свердловскын, Новосибирскын оперно театрнууд айлшалаа. Ушар тиимэhээ манайхид шангахан шалгалта бариха баатай болоhон, бариhаншье байна. Эндэ шэнээр бэлдэжэ абаашаhан зүжэгүүдынь — Ямпиловай «Шэдитэ нюуса», Чайковскиин «Евгений Онегин», Хачатурянай «Спартак» нилээд ехэ туhа, тулга боложо үгэбэ. Баhа Вердиин «Аида» гэжэ оперые эрхүүгэйхид угаа hонирхоо. «Юундэб гэхэдэ, энэ хүшэр хүгжэмтэ зохёол сэдьхэл зүрхэ буляама, ялас гэмэ hайнаар табигдаа бшуу. «Галина Абиякий гэдэг дуушан хонгёо шанга, жэгдэ hайхан хоолойтой. Зоболон бэрхэшээлдэ ороhон Аидые тэрэ үнэхөөр хайрлама hайнаар харуулжа шадаа», — гээд «Восточно-Сибирская правда» газетэдэ тэндэхи хүгжэм шэнжэлэгшэ нүхэр Сухиненко магтан бэшэнэ. Мүн «Амнерисэйн рольдо Украинын ССР-эй габьяата артист Мария Веденева түрүүшынхеэ наадабашье, альга ташуулаа» гээд үндэрөөр сэгнэнэ. Дуушадай бүхэсоюзна конкурсын лауреат, уян хонгёохон хоолойтой Дугар Дашиев Радамесэй, Буряадай габьяата артист Саян Раднаев — Эфиопиин хаан Амонасрогой партиие эрхимээр гүйсэдхэбэ гээд автор онсолон тэмдэглэхэ зуураа, дирижер — Буряадай АССР-эй искусствануудай габьяата ажал ябуулагша Аюша Арсалановай шадабари мэргэжэл ехэтэй байhан тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ.

Эрхүүдэхи аяншалга манай театрай табан жэлэй турша соо туйлаhан амжалта дэбжэлтые үнэхөөрөө согсолон элирхэйлбэ. СССР-эй арадай артист Лхасаран Линховоиной творческо үдэшэ бүришье hаа үндэр дээдые магтаалда хүртэжэ, буряад арадай дуу, хүгжэмэй хүгжэн хубилhанай шэнэ гэршэ боложо үгэбэ. Тэрээнтэй суг хамта дуулаhан нүхэд — республикын габьяата артистнууд В. Буруев, С. Раднаев, К. Базарсадаев, В. Батуев гэгшэд ехэтэ hайшаагдаа. СССР-эй арадай артист Лариса Сахьянова РСФСР-эй арадай артист Петр Абашеев хоёр мүн лэ олон хатарнуудые харуулжа, «алтан дуэт» гэhэн алдар солодо хүртэбэ. Теэд «Спартак» соohoo Эгина ба Красс, мүн «Хун шубуута нуур» соohoo хэдэ хэдэн сценэнүүд ямар гоё hайхан бэ даа — эндэ суута хатаршадай жэнхэни бэлигhээ гадна, одоол сэнгүй ехэ шадабаринь ялас гэмээр харагдаа бшуу. Тэдэнтэй хамта залуушууд — Д. Самбуева, М. Дружинина, В. Ганженко болон бусад шабинарынь хатараа.

Манай театрайхид гансашье хотын хүгжэмтэ комедиин театрай сценэ дээрэ бэшэ, мүн олохон предприятинуудаар, тэрэ тоодо эрдэмтэдэй городогто, Буряадай Усть-Ордын национальна округой ажахынуудта ябажа, хүн зониие баясуулба. Гадна Ямпиловай «Шэдитэ нюуса», Россиниин «Севилиин үhэ заhагша» гэhэн зүжэгүүдынь Эрхүүгэй телевиденеэр дамжуулагдаа.

Тобшолходо, манай зүжэгшэд хүршэ областьдоо угаа ехэ амжалтатайгаар ажаллаба.

Тэдэнэр мүнөө үедэ аяар холын Томск хото хүрэжэ ошоод, арадайнгаа бэлиг шадабариие элирхэйлжэ эхилбэд.

Б. ДУГАРОВ.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

12.55 — Москваhаа дамжуулга эхилхэ. 13.00 — Шэнэ hонин. 13.05 — Үхибүүдтэ зорюулагдаhан мультфильмнүүд. 13.25 — «Нептун» гэжэ клубай шанда хүртэхын тула» гэhэн дамжуулга. 13.55 — «Москва — Улаан-Баатар» гэжэ дамжуулга. 15.00 — «Мүнөөдэр — загаhашадай үдэр» гэhэн дамжуулга. 15.30 — Хүгжэмтэ дамжуулга. 16.00 — «Дүрбэн танкист ба нохой» гэжэ дамжуулга. 17.00 — Загаhашадай үдэртэ зорюулагдаhан концерт.

18.40 — «Морин хуурай шэнэ дуун» гэжэ дамжуулга Улаан-Үдэhөө болохо. 19.10 — Эстрадна концерт.

20.05 — «Клуб кинопутешествий» гэжэ дамжуулга Москваhаа болохо. 21.00 — А. П. Чеховэй рассказуудаар табигдаhан уран hайханай телефильмнүүд. 21.50 — Хүгжэмтэ дамжуулга. 22.50 — «Сага о Форсайтах» гэhэн Англиин уран hайханай телефильм. 00.30 — Футболоор СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн. Москвагай «Спартак», «Торпедо» командунууд наадаха.

ЭДИР ШЭНЖЭЛЭГШЭДЭЙ СЛЁТ

Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерство, ВЛКСМ-эй обком болон үхибүүдэй аяншалгын республиканска станциин хүдэлмэрилэгшэд «Түрэл оромни» гэhэн пионернүүд ба hурагшадай хоёр жэлэй аяншалгын 18-дахи республиканска слёт үнгэргэжэ эхилбэ. Энэ hарын июниин 5-hаа 9 болотор үргэлжэлхэ тус слёт дээрэ, нэгэдэхеэр, аяншалгын түрүүшын жэлэй дүн гаргагдаха, хоёрдохёор, республикынгаа hургуулинуудай hурагшадые физическэ болон сэрэгэй-патриотическа талаар хүмүүжүүлхын тула спортивна аяншалга үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, гурбадахяар, спортоор мэргэжэлээ дээшэлүүлhэн хүсэтэй команданууд болон спортсменүүдые элирүүлхэ, дүрбэдэхеэр, хото, хүдөөгэй эдир аяншалагшадай дундахи хани барисаа бэхижүүлхэ гэhэн зорилгонууд табигданхай.

Республиканска слёдой эхилхын урда — майн 20-hoo 31 хүрэтэр — hургуулинууд, июлиин нэгэ болотор районууд дотор слёдууд үнгэргэгдэhэн юм. Тиимэhээ аймаг доторoo булиhан, hайн бэлэдхэлтэй отрядууд республиканска слёдто суглараа гэхэдэ болохо. Харин Ахын, Баунтын, Хойто-Байгалай, Хурамхаанай аймагуудhаа бэшэн хоёр-хоёр отрядтай (дунда ба 8 жэлэй hургуулиhаа) байха. Тиин хамта дээрээ 40 отряд сугларха. Отряд бүхэн 12 хүнhөө (6 хүбүүн, 6 басаган) бүридэнхэй. Тэдэнь 7—9 классуудай hурагшад.

Найман жэлэй ба дунда hургуулиин үхибүүд хоёр ондоо бүлэгөөр мүрысэхэ. Хэрбээ тусгаар формогүй байгаа hаа, мүрысөөндэ оруулагдахашьегүй.

Аймагhаа ерэhэн отряд бүхэн жэл соо хэhэн хүдэлмэри тухайгаа слёдой штабта мэдээ үгэхэ ёhотой.

Аяншалагшад-hурагшадай 18-дахи республиканска слёт пионернүүд болон hурагшадай «Түрэл оромни» гэhэн бүхэсоюзна аяншалгын зургаан шэглэлэй ёhoop хүдэлмэреэ ябуулха юм. Тиимэhээ зургаан иимэ секцинүүд хүдэлмэрилхэ: арадуудай холбооной найдамтай тулгуури; түүхын хуудаhа иран; туг дээрэмнай Ленинэй нэрэ; хизаар оромни 5 жэл соо; байгаалиин нюусануудта; литература, искусствын оршон руу. Дурсагдаhан шэглэлнүүдэй ёhoop 1970—1971 онуудай hуралсалай жэл соо суглуулhан материалаа үхибүүд секци бүхэн дээрэ харуулха.

Һүүлээрнь олон үдэрэй аяншалгын маршрудаар эгээл hонирхолтой мүрысөөн эхилхэ. Хаагуур, ямар газараар аяншалааб, юу хараабэ, үзөөб, ямар шэнжэлэлгэ хэгдээб, ямарнууд даабари дүүргэгдээб гэхэ мэтэ асуудалнуудта харюусаhан аяншалагшадай замай тэмдэглэл (дневник) отряд бүхэндэ бии. Тэрэ тэмдэглэл сооhoонь отрядай хүдэлмэри тухай мэдэжэ болохо юм.

«Хэнэй маршрут hонирхолтойб» гэжэ мүрысэhэнэй hүүлээр, hурагшадай аяншалгаараа мэргэжэhэн дүй дүршэл шалгагдаха байна.

Мэдээжэ ба мэдэгдээгүй газарнуудые гаталжа, олон очко абахын түлөө хубиин гү, али командын мүрысөөгөөр слёдой программа дүүргэхэ.

Аяншалгаар классификационно нормо дүүргэhэн hурагшад «СССР-эй турист» гэhэн тэмдэгээр шагнагдаха. Үнгэргэгдэhэн мүрысөөнүүдтэ түрүүлhэн бүхы басагад, хүбүүдтэ, команднуудта дамжуулгын кубок, грамота, шан болон дипломууд барюулагдаха. Тэрэшэлэн слёдто шалгарагшадhаа бүридэhэн республикын хамтадхагдамал отряд РСФСР-эй кубогай түлөө мүрысөөндэ хабаадахаяа Селигер олтирог эльгээгдэхэ юм.

Эдир аяншалагшадай республиканска 18-дахи слёт Загарайн аймагай Дабаата hууринда үнгэргэгдэнэ. Хото, хүдөөhөө сугларhан басагад, хүбүүд hонирхолтойгоор, эбтэй эетэйгээр үдэрөө үнгэргэнэ. Геологууд, биологууд, гидрологууд болон бусад өөhэд хоорондоо мүрысэнэ, волейбол, теннис, шатар наадана, заримдаа кинофильмшье харана. Мүн дайнай болон ажалай ветерануудтай уулзалганууд болоно. Тиихэдэ түүдэгшын дүлэн үдэшэ бүри соробхилжо, дуу хүгжэм холуур зэдэлнэ.

В. ТОКТОХОЕВА.

Редакторай орлогшо Р. Б. БИМБАЕВ.

Н-02456. Заказ № 1002.